Azg
armenian daily
24 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1998 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ # 218 (1722)

«Արտակարգ դրության մասին խոսք լինել չի կարող»

ՄՈՍԿՎԱ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ: Ռուսաստանի կառավարության նախագահ Եվգենի Պրիմակովը՝ նախագահ Բորիս Ելցինի հանձնարարությամբ այսօր խորհրդակցություն է անցկացրել իրավապահ մարմինների ղեկավարության հետ, որի ընթացքում քննության է առնվել հանցագործության եւ ծայրահեղականության նոր բռնկումը:

Վարչապետն ընդգծել է, որ ոչ մի արտակարգ միջոց Ռուսաստանում չի կիրառվի: «Մենք չենք գնա այնպիսի միջոցների ընդունման, որոնք կարող են էլ ավելի ծածել հասարակությունը եւ բռնապետական պահերի հանգեցնել երկրի կառավարման գործում», հայտարարել է նա:

Վարչապետը մատնանշել է իրավապահ մարմինների գործունեության արդյունավետությունը բարձրացնելու անհրաժեշտությունը: Նա նրանց կոչ է արել «վճռականապես արմատախիլ անել հանցագործությունը, կաշառակերությունը եւ այն չար բաները, որոնք մեզ հետապնդում են մեր ճանապարհին»:

Ռուսաստանի նախագահի մամլո քարտուղար Դմիտրի Յակուշկինն իր հերթին հաստատել է, որ Գալինա Ստարովոյտովայի սպանությանը իշխանությունների հակազդեցությունը կլինի, կոչ, բայց համարժեք, եւ «ոչ մի արտակարգ դրության մասին խոսք լինել չի կարող»:

«ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ» ՇԱՐԺՈՒՄ

Եթե ուզում ենք արեւի տակ կայուն ու մնայուն տեղ ստեղծել

Նորաստեղծ շարժման զանգակատնից

ՆԱԲԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

«Բոլոր այն պետությունները, որոնք ուզում են իրենց ժողովուրդների համար այս արեւի տակ կայուն եւ մնայուն տեղ ստեղծել, պետք է կարողանան լիբերալ եւ ազգային արժեքների դաշտում գտնել ոսկե միջինը», ասաց պաշտպանության նախարար, «Երկրապահ» կամավորական միության նախագահ Վազգեն Սարգսյանը շաբաթ կառավարության նիստերի դահլիճում տեղի ունեցած «Հանրապետական» կուսակցության խորհրդաժողովին: Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի եւ վարչապետ Արմեն Դարբինյանի բացակայության օրվ առաջին խորհրդաժողովը գումարեց նորացված «Հանրապետական» կուսակցությունը, հավաստելով քաղաքական դաշտում երկարաժամկետ գործունեության իր մտադրությունը: Ներկաներին խորհրդաժողովը մատուցեց ավելին, քան ակնկալվում էր. «Երկրապահ»-«Հանրապետական» միաձուլմանը զուգընթաց՝ Հայաստանում ստեղծվում է մի նոր շարժում, որը պատրաստ է առաջնորդելու Վազգեն Սարգսյանը:

Շարժում բնորոշումն առաջինը հնչեց «Հանրապետական» կուսակցության նախագահ Անդրանիկ Մարգարյանի շուրթերից, որը նախ ուրվագծեց նորացված «Հանրապետական» կուսակցության հանդիսավոր երթը՝ շուրջ 4500 անդամ, որոնցից 1100-ը ԵԿՄ ներկայացուցիչներն են. Աժ «Երկրապահ» պատգամավորական խմբից «Հանրապետականին» անդամագրվել է 55 պատգամավոր:

Տես էջ 4

Ըստ Վազգեն Սարգսյանի՝ լուրջ հնարավորություն վերսկսելու բանակցությունները

«ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի նոր առաջարկներն արդեն իսկ առնվազն մի քանի գլուխ բարձր են նախկինում եղածից: Դուք դեռեւս հնարավորություն կունենաք ծանոթանալու դրանց: Մեզ այսպիսով լուրջ հնարավորություն է տրված վերսկսելու բանակցությունները, ես դա ասում եմ ամենայն պատասխանատվությամբ», ասաց պաշտպանության նախարար Վազգեն Սարգսյանը շաբաթ «Հանրապետական» կուսակցության խորհրդաժողովում՝ ընդգծելով, որ գուցե ոչ մոտակայում, սակայն Արցախի հարցի հանգուցալուծումն ուղղվածվում է մեզ համար բարենպաստ ընթացքով: «Երկրապահը» 1998 թ. փետրվարին համախմբվեց Լեռնային Ղարաբաղի ազգանպաստ հանգուցալուծման հարցի շուրջ եւ այսուհետեւ էլ «մենք սաստ ենք կանգնելու այս նպատակին», ամփոփեց պաշտպանության նախարարը: Ն. Դ.

Վրաստանը միջնորդի դերի չի հավակնում ղարաբաղյան խնդրում

ԹԲԻԼԻՍԻ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ: «Վրաստանը միջնորդի դերի չի հավակնում ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման գործում, մեր երկիրը, հաշվի առնելով տարածաշրջանում ստեղծված իրադրությունը, գրավել է ու այսուհետեւ էլ չեզոք դիրք կգրավի այդ հարցում», այս կարծիքն է հայտնել Վրաստանի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեն Թբիլիսիում կայացած մամլո ասուլիսում: Նա նշել է, թե «ժամանակը հաստատեց նման քաղաքականության եւ Վրաստանի ղեկավարության նման կուրսի ճշտությունը, ինչը ընդունվեց թե՛ Ադրբեջանում, թե՛ Հայաստանում»: Միեւնույն ժամանակ Շեւարդնաձեն ասել է, որ Վրաստանի իշխանությունները շահագրգռված են ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորմամբ եւ անհրաժեշտության դեպքում կողմերի համաձայնությամբ պատրաստ են առավելագույնս օժանդակել կարգավորման գործընթացին:

Նախագահի մամլո քարտուղարը ճշտում է

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Գժբախտաբար, մամուլի որոշ միջոցներում խեղաթյուրվել են Թբիլիսիում մամուլի ասուլիսի ժամանակ ՀՀ նախագահի Ռոբերտ Քոչարյանի պատասխանը թղթակիցներից մեկի հարցին, որը վերաբերում էր ԼՂ հակամարտության կարգավորման միջնորդ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների ներկայացրած վերջին առաջարկություններին, Ադրբեջանի պատասխանին եւ Հայաստանի դիրքորոշմանը: Ինչպես հայտնեցին ՀՀ նախագահի մամլո քարտուղարությունից, ՀՀ նախագահը պատասխանել է, որ ինքն այդ պահին տեղյակ չէ Ադրբեջանի արտգործնախարարության հայտարարությանը (հարցը հնչել է նախքան այդ հայտարարության մասին հաղորդագրությունների հրապարակումը մամուլում), իսկ ինչ վերաբերում է Վաֆա Գուլուզադեի նախնական հայտնի արձագանքին, ապա կարծում է, որ նկատի ունենալով հարցի լրջությունը, ճիշտ է ակնկալել Ադրբեջանի նախագահի պաշտոնական պատասխանը: Հայաստանի նախագահը չի հայտարարել, թե ինքը սպասում է Բաքվի պատասխանին, որպեսզի հրապարակի Հայաստանի դիրքորոշումը: Ներկայացվող առաջարկություններում ամեն ինչ չէ, որ միանշանակորեն ընդունելի է Հայաստանի համար, ասել է ՀՀ նախագահը, սակայն դրանք դրական առաջընթաց կարող են լինել ԼՂ հակամարտության կարգավորման գործընթացում:

ԵԱՀԿ գործող նախագահողն այսօր Երեւանում

Այսօր երկօրյա պաշտոնական այցով Երեւան կժամանի ԵԱՀԿ գործող նախագահող, Լեհաստանի արտգործնախարար Բրոնիսլավ Գերեմեկը: Նախատեսված է Գերեմեկի հանդիպումները նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի, արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանի, Աժ նախագահ Խոսրով Հարությունյանի, վարչապետ Արմեն Դարբինյանի եւ ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանի հետ: Ինչպես տեղեկացանք ԱԳ նախարարությունից, նախագահ Քոչարյանը եւ ԵԱՀԿ գործող նախագահող Գերեմեկը կստորագրեն փոխըմբռնման հուշագիր Հայաստանի կառավարության եւ ԵԱՀԿ ժողովրդավարական հաստատությունների ու մարդու իրավունքների գրասենյակի միջեւ: Իսկ նախարար Օսկանյանը եւ Գերեմեկը Հայաստանի եւ Լեհաստանի կառավարությունների անունից կստորագրեն դիվանագիտական անձնագիր ունեցող անձանց համար մուտքի արտոնագրի փոխադարձ վերացման մասին համաձայնագիր: Այսօր նախատեսվում է Գերեմեկի ելույթը Երեւանի պետհամալսարանում: Վաղը Լեհաստանի ԱԳ նախարարը հանդիպումներ կունենա Հայաստանի քաղաքական կուսակցությունների ղեկավարների, ինչպես նաեւ նախագահին առընթեր Մարդու իրավունքների հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Պարույր Հայրիկյանի հետ: Նույն օրը կհանդիպի լրագրողներին եւ կեսօրին կմեկնի Բաքու:

ԱՐԱՔՍ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

ԳԱԼԻՆԱ ՍՏԱՐՈՎՈՅՏՈՎԱ

«Ցավագնորեն հարազատ» Արցախը խորապես ազում է

Գալինա Վասիլեւնա Ստարովոյտովայի վայրագ սպանության լուրը ես իմացա Արցախում: Դժվար է հավատալ, որ այլեւս մեզ հետ չէ անվեհեր մարտիկն ու բոցաշունչ տրիբունը, որը Ղարաբաղյան շարժման բառացիորեն առաջին օրերից մեր կողքին էր: Նա Սիլվա Կապուտիկյանին եւ ինձ դիմել էր բաց նամակով, ի լուր աշխարհի հայտարարելով, որ հայ ժողովրդի համար այդքան ծանր ժամանակներում ռուս մտավորականությունը պարտավոր է լինել ըմբոստ Արցախի հետ, որը վիթխարի երկրում առաջինն է պարզել ժողովրդավարության եւ ազատության դրոշը: Արդեն 1988 թ. մարտին Գալյան ժամանեց Երեւան: Հյուրընկալվեց իմ տանը: Առասպելական դարձած բաց նամակը նրան մեծ ժողովրդականություն բերեց Հայաստանում եւ Արցախում: Քսերոքսով բազմացված այդ նամակը կարդում էինք, ինչպես ասում են, մինչեւ մաշվելը: Ինձ բախտ վիճակվեց Երեւանի կինոյի տանը վարել նրա առաջին հանդիպումը Հայաստանի հասարակայնության հետ: Տեսա, թե նրան ինչպիսի ջերմությամբ ու սիրով են ընդունում մեր հայրենակիցները: 1988 թ. վերջերին Գալյան ակադեմիկոս Ա. Սախարովի եւ Ելենա Բոնների հետ ժամանեց Երեւան: Երբ նրանց ուղեկցում էի Արցախում եւ աղեջալ գոտում, որտեղ նրանք հանդիպումներ էին ունենում Սպիտակի երկրաշարժի սարսափներն ապրած հայ բնակչության հետ, արցունքներ տեսա Գալինայի եւ Անդրեյ Դմիտրիեւիչի աչքերում: Հայ ժողովուրդը Գալինային ընտրեց ԽՍՀՄ ժողպատգամավոր: Խորհրդային վերջին խորհրդարանի աշխատանքի առաջին իսկ օրը Գալյան բոլոր պատգամավորներից առաջինն էր, որ բարձրաձայն եւ կրքոտ կերպով հնչեցրեց ղարաբաղյան ողբերգության թեման:

Երկուսուկես տարի մենք՝ Հայաստանի եւ ԼՂԻՄ-ի ժողովրդական պատգամավորներս, Գալինա Ստարովոյտովայի հետ անդուլ պայքար էինք մղում Ադրբեջանական ԽՍՀ ղեկավարության կազմակերպած հայերի ցեղասպանության դեմ, որը գործադրվում էր Արցախում եւ, ինչպես հաճախ արտահայտվում էր Գալյան, «պատմական Հայաստանի մյուս հայաբնակ շրջաններում, որոնք ճակատագրի չար կամքով հայտնվել են Ադրբեջանի սահմաններում»:

Մեր ժողովուրդը երբեք չի մոռանա, թե Ռուսաստանի խորհրդարանի փաստորեն երեք գումարումների մասնակից ռուսաստանցի պատգամավոր Գալինա Վասիլեւնա Ստարովոյտովան ինչպես էր ինքնադատական վերլուծության ենթարկում Պոլյանիչկոյի, Սաֆոնովի, Ռոխլինի եւ նրանց նմանների հակահայկական ծեռնարկումները:

Տարիներ շարունակ նա զբաղվում էր Ադրբեջանից փախած հայ գաղթականների ճակատագրով, հատկապես՝ Բաքվի 1990 թ. հունվարի հայկական ջարդերից հետո:

Հենց վերջերս, երբ Մոսկվայում էի, ըստ ավանդույթի հանդիպեցի Գալյայի կամ, ինչպես հաճախ էի նրան անվանում, Ֆրոյ հետ: Նա պատմեց իր ծրագրերի մասին, որոնց մեջ էր մտնում նաեւ Արցախի թեման: Խոստացավ մինչեւ նոր տարի գալ Երեւան եւ «ցավագնորեն հարազատ» Արցախ:

Այսօր «ցավագնորեն հարազատ» Արցախը խորապես սգում է մեր Ֆրոյ, հիրավի մարտական ընկերուհու, Ռուսաստանի պանծալի դստեր կորուստը, որն այնքան շատ բան արեց աշխարհում արդարության հաղթանակի, Ռուսաստանի եւ Հայաստանի պատմական դաշինքի անանց ավանդների բազմապատկման համար:

ՁՈՐԻ ԲԱԼԱՍՅԱՆ
Բաղ. Ստեփանակերտ
հեռախոսով

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆ

Թուրքիան աղակայունացնող գործոն

Հայտարարում է Վարդան Օսկանյանը

Ինչպես արդեն տեղեկացրել էինք, նոյեմբերի 18-20-ը Հայաստանի արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը պաշտոնական այցով գտնվում էր Շվեյցարիայում: «Մենք կասկածանքով ենք վերաբերվում Թուրքիայի գործողություններին», հայտարարել է նախարար Օսկանյանը զվեյցարական «Տրիբյուն դը ժենեւ» թերթին, միաժամանակ ընդգծելով, որ Թուրքիան աղակայունացնող գործոն է տարածաշրջանում:

Ֆրանսերեն գործակալության տեղեկատվության համաձայն՝ Օսկանյանը նշել է, թե թուրքական կառավարությունը կարծատես ընտրություն է կատարում եւ դրա աղբյուրներից է Թուրքիայի դիրքորոշումն Ադրբեջանի նկատմամբ: «Թուրքիան իր քաղաքականությունն ավելի շատ հիմնում է էթնիկական համերաշխության, քան քաղաքական վերլուծությունների «վրա», ասել է պրն Օսկանյանը: Օսկանյանն իր գոհունակությունն է հայտնել, որ «իրանցիներն իրենց հարեւանների հետ փորձում են հավասարակշռված հարաբերություններ հաստատել»:

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 19-ին, Օսկանյանը հանդիպել է Շվեյցարիայի նախագահ Ֆլավիո Կոտիի հետ, քննարկվել են Կովկասի թավշյակի եւ ԵԱՀԿ սահմաններում համագործակցությանն առնչվող հարցեր:

ՀՀ արտգործնախարարը նոյեմբերի 21-ին, ինչպես տեղեկացնում է Արմենպրեսը, եռօրյա այցով ժամանել է Սիրիա: «Ես անհանգստացած եմ իր հարեւանների նկատմամբ Թուրքիայի վերաբերմունքից», կիրակի օրը Դամասկոսում հայտարարել է Վարդան Օսկանյանը: Նրա խոսքերով, այդ հարցը գլխավորն էր Սիրիայի Արաբական Հանրապետության նախագահ Հաֆեզ Ասադի հետ իր հանդիպմանը, որին նա հանձնել է Հայաստանի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի անձնական ուղերձը:

Օսկանյանը բանակցություններ է վարել նաեւ այդ հանրապետության վարչապետ Մահմուդ Զուաբիի եւ սիրիացի իր գործընկեր Ֆարուք Շարայի հետ, որոնց ընթացքում շահագրգռություն է արտահայտվել երկու երկրների միջեւ առեւտրատնտեսական կապերի զարգացման հարցում: Նա դատապարտել է Թուրքիայի տարածքով Հայաստան օտարերկրյա բեռների տարանցումը շրջափակելու Անկարայի որոշումը:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՈՐՔԱՑԻԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

8-րդ նստաշրջանի հոգնությունը

99 թ. բյուջեի նախագծին ընդառաջ

Աժ 8-րդ նստաշրջանը մոտենում է իր եզրակետին. դեկտեմբերի 1-ից կմեկնարկի 1999 թ. պետական բյուջեի նախագծի քննարկումը, որն էլ հաղթանակի դափնիներով կպսակի հոգնատանջ խորհրդարանի 98 թ. մայրերը: Հերթական եռօրյայի երկուշաբթին բացվեց հեսածգումով. խորհրդարանը որակյալ մեծամասնությամբ երկու ամսով, այսինքն՝ 9-րդ նստաշրջան հետաձգեց 14 օրենսդրական նախագիծ, որոնց առյուծի բաժինը կարևոր նշանակություն ունի Հայաստանի տնտեսական եւ քաղաքական զարգացումների համար: Այսպես՝ հետաձգվածների թվում են «Հեռուստատեսության եւ ռադիոյի», ընդերքի, ՀՀ բնական մենաշնորհների, սոցիալական ծառայությունների, գիտության եւ պետական գիտատեխնիկական քաղաքականության մասին օրենքների նախագծերը: Նույն ճակատագրին արժանացավ նաեւ պատգամավորներ Վանո Սիրադեղյանի եւ Վահագն Խաչատրյանի «Տնտեսական մրցակցության մասին» օրենսդրական նախաձեռնությունը: «Երկրապահ» պատգամավորական խումբը, չնայած Աժ-ում մեծամասնություն ունենալու փաստին, հերթական անգամ կառավարությանը զիջեց լրջագույն մի խնդիր՝ ՀՀ պետբյուջեի նկատմամբ հարկերի գծով ձեռնարկությունների պարտքերը որպես հարկային վարկ ձեւակերպելու վերաբերյալ, ինչպես ԱԱՀ օրենքում փոփոխություն կատարելու նախաձեռնումները: Այնինչ այս օրենքները թույլ կտային արդյունաբերության վերագործարկման համար մեկնարկային նվազագույն նպաստավոր պայմաններ ստեղծելու:

Խորհրդարանի ուժերը սպառվել էին ընտրական օրենսգրքի շուրջ հետաձգություններում: Միաժամանակ, սակայն, նշենք, որ միասնական տարբերակի կողմնակից ուժերի, ի մասնավորի՝ «Հանրապետություն» խմբակցության սպառնալիքը՝ բոյկոտելու Աժ ընտրությունների ընթացքը, կամ վայր դնելու պատգամավորական մանդատները, չիրականացավ: Խոսքից դեպի գործ տանող ճանապարհը անհաղթահարելի է ընդդիմադիր դարձած որոշ պատգամավորների համար: Հոգնությունն այնքան մեծ էր, որ խորհրդարանում լռելյայն մերժվեց մինչ այս աղմկաշունչ կովախնձոր դարձած «Ազգային անվտանգության եւ ոստիկանության լիազորությունների անհամատեղելիությունը մեկ միասնական կառավարման մարմնում» «Հայրենիք» պատգամավորական խմբի նախագիծը եռօրյայի օրակարգում ընդգրկելու առաջարկը: Ի հեճուկս դատաիրավական բարեփոխումների ընթացքի՝ դարձյալ երրորդ ընթերցմամբ չվավերացվեց ՀՀ քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասը: Պեսիրավական հանձնաժողովը, չգիտես ինչու, պատգամավորներին չէր բաժանել վիճահարույց օրենքի ոչ երկրորդ, ոչ էլ հետագայում վերափոխված տարբերակները:

Աժ-ն ձեռնամուխ եղավ «Ֆինանսական համահարթեցման» եւ «Ֆինանսական մախսատուրքի մասին» օրենքների երկրորդ ընթերցումներին գրեթե դատարկ դահլիճով:

Մկրտիչ Գիմիշյանը մոտեցավ խոսափողին եւ հիշեցրեց բոլորիս համար անակնկալ ու ցավալի սպանությունը՝ Հայաստանի անկախացման դժվարին տարիներին մեզ զորավիգ եւ Արցախի անխոնջ սատար, երդվյալ ժողովրդավար Գալինա Սատարովայի նենգադավ սպանությունը: Աժ խոսնակ Խոսրով Հարությունյանը տեղեկացրեց, որ ցավակցական հեռագիրն արդեն առաքվել է Սատարովայի ընտանիքին, իսկ հուղարկավորությանը մասնակցելու համար պատվիրակությունն արդեն ճանապարհին է: Պատգամավորները հոնկայտ հարգեցին իրենց գործընկերոջ հիշատակը. դրսում նոյեմբերյան միալար անձրեւ էր:

Ն. Դ.

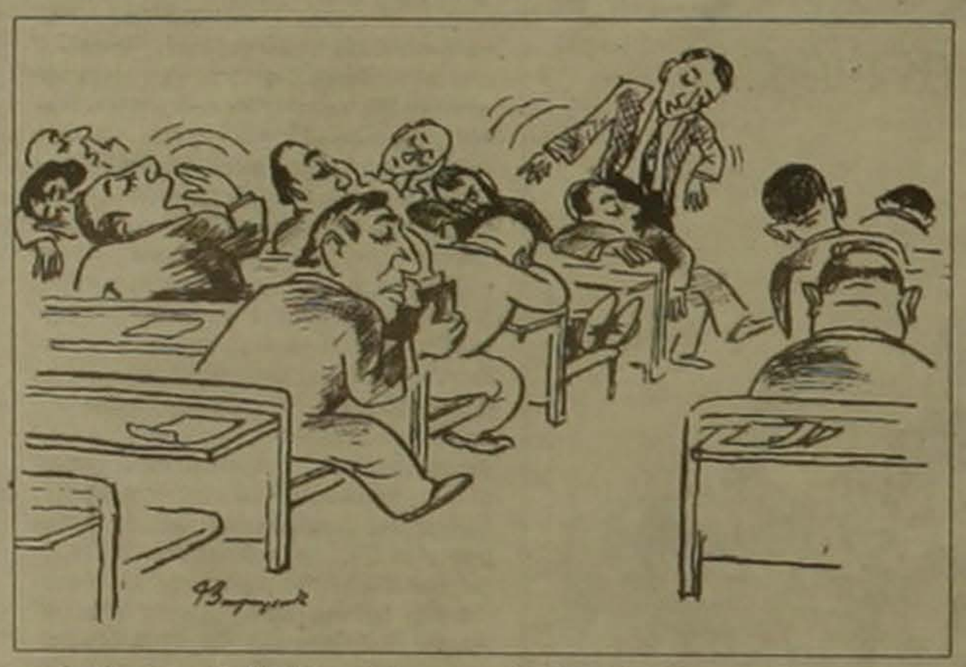

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ըստ փոխնախարարի՝ Նորավանք-Ռինդ ջրագիծը կառուցվել է առանց անհրաժեշտ փորձաքննության

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՏԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հայաստանի բնապահպանության նախարարությունը մտադիր է կառավարության առջեւ բարձրացնել Նորավանքի եկեղեցական համալիրին հարող 3400 հա տարածքին հատուկ պահպանվող տարածքի կարգավիճակ տալու հարցը: Այս մասին նոյեմբերի 23-ին լրագրողներին հայտնեց ՀՀ բնապահպանության փոխնախարար Սամվել Բալոյանը:

Նշենք, որ ՀՀ գյուղնախարարությունը 3 տարի առաջ սկսել էր Նորավանք-Ռինդ՝ 14 կմ երկարությամբ ջրատարի շինարարությունը, որն ավարտին է հասցվել Հայ առաքելական եկեղեցու Սյունյաց թեմի նյութական աջակցությամբ: Ջրագծի միջոցով Նորավանքի համալիրի մոտից Գնիշիկ գետի ողջ ջուրը խողովակներով հասցվում է Ռինդ գյուղ: Հայաստանի բնապահպան կազմակերպությունների անդամները հայտարարում են, որ ջրագծի պատճառով առանց գետ մնացած Նորավանքի կիրճի միկրոկլիմայում արդեն նկատվում են մեծ փոփոխություններ: Այս առիթով Սամվել Բալոյանը հայտնեց, որ Նորավանք-Ռինդ ջրագծի նախագծի իրականացման համար անհրաժեշտ էկոլոգիական փորձաքննություն չի իրականացվել, առանց որի նախկին փոխնախարար Էդիկ Մարգարյանն իրավասու չէր հաստատել ջրագծի նախագիծը:

Նոյեմբերի 20-ին «Էկոստուրիզմի ասոցիացիայի» եւ լրագրողների Նորավանքի կիրճ այցն ընդհատվեց. Ռինդ գյուղի բնակիչները փակել էին Նորավանք տանող ճանապարհը, քանի որ նրանց «Երեւանից զանգահարել էր ինչ-որ մեկը» եւ ասել, թե «գալիս են ձեր ջուրը փակելու»: Գյուղացիների բազմության մեջ էին նաեւ Վայոց Ձորի մարզպետարանի բնապահպանության բաժնի վարիչը, Հայ առաքելական եկեղեցու Սյունյաց թեմի առաջնորդ Աբրահամ եպիսկոպոս Մկրտչյանը: Բնապահպանների եւ լրագրողների այցը, փաստորեն, առիթ հանդիսացավ, որպեսզի մի քանի շահագրգիռ կողմերը վերջապես հանդիպեն եւ իրավիճակը շտկելու ելքեր փնտրեն:

Բնապահպանները գտնում էին, որ գյուղին կարելի է ջուր տրամադրել այլ ձեւով, օրինակ՝ Արփա գետից: Մարզպետարանի ներկայացուցիչը տեղեկացրեց, որ ներկայումս մարզպետարանում կան մի քանի առաջարկներ, օրինակ՝ գետի վրա տեղադրել պոմպակայան, կամ ջրի սկզբնաղբյուրի մոտ կառուցել լճակ եւ օգտագործել ձնհալի ջուրը: Բնապահպանության բաժնի վարիչի հավաստիացմամբ, տարբերակներից կընտրվի լավագույնը: Իսկ Սյունյաց թեմի առաջնորդը խոստացավ, որ կառավարության՝ միջոցներ չունենալու դեպքում եկեղեցին պատրաստ է աջակցել նոր նախագծի իրականացմանը:

ԿԱՊԵՐ

Հայաստանում կգործի հայ-ֆրանսիական համալսարան

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Եկող տարվա սեպտեմբերից Հայաստանում կսկսի գործել հայ-ֆրանսիական համալսարանը: Այս առթիվ նոյեմբերի 23-ին ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարար Լեւոն Մկրտչյանը եւ Ֆրանսիայի դեսպան Միշել Լեգրան նախարարությունում համաձայնագիր ստորագրեցին: Արարողությանը մասնակցում էր Աժ պետահրավական հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Արթուր Բաղդասարյանը:

Միշել Լեգրան նշեց, որ Հայաստանում տնտեսության զարգացմանը կնպաստեն որակյալ, միջազգային չափանիշներին համապատասխանող կադրերը, որոնք պետք է պատրաստվեն ժամանակակից եւ դեպի ապագա նայող մեթոդներով, որին էլ կոչված է այդ համալսարանը: Նոր հաստատությունը կնպաստի նաեւ հայ-ֆրանսիական բարեկամական հարաբերությունների ամրապնդմանը:

Կրթությունը, ասաց նախարար Լեւոն Մկրտչյանը, բարունակական գործընթաց է, եւ եթե ցանկանում ենք ունենալ որակյալ հանրակրթական դպրոց, ապա պետք է ապահովենք նման բարձրագույն ուսումնական հաստատության առկայությունը եւ հակառակը: Ըստ ՀՀ նախարարի, հայ-ֆրանսիական համալսարանը, օգտագործելով միջազգային փորձը, կնպաստի կրթության կատարելագործմանը:

Նախարարը տեղեկացրեց նաեւ, որ մի քանի օր առաջ ստորագրվել է համաձայնագիր հունվարին Հայաստանում Հավայի ամերիկյան համալսարանի ուսումնական կենտրոնների բացման մասին, նույն ժամանակ կգործի եւս մեկ այլ՝ ռուս-հայկական համալսարանը: Բանակցություններ են տարվում նաեւ հանրապետությունում արաբագիտության կրթամշակութային կենտրոն ստեղծելու ուղղությամբ:

«Իմիջ» ստեղծելը հեշտ գործ չէ, բայց...

«Իմիջ» բառը (անգլերեն՝ image), ի թիվս շատ ու շատ այլ լեզվական նորամուծությունների, վերջին շրջանում իր հաստատուն կիրառությունն է գտել մեր բառապաշարում: Եվ այնքան հաճախ է հնչում, որ այս տարվա մարտին մի քանի երիտասարդներ իրենց նորաստեղծ կենտրոնն անվանեցին «Իմիջ»:

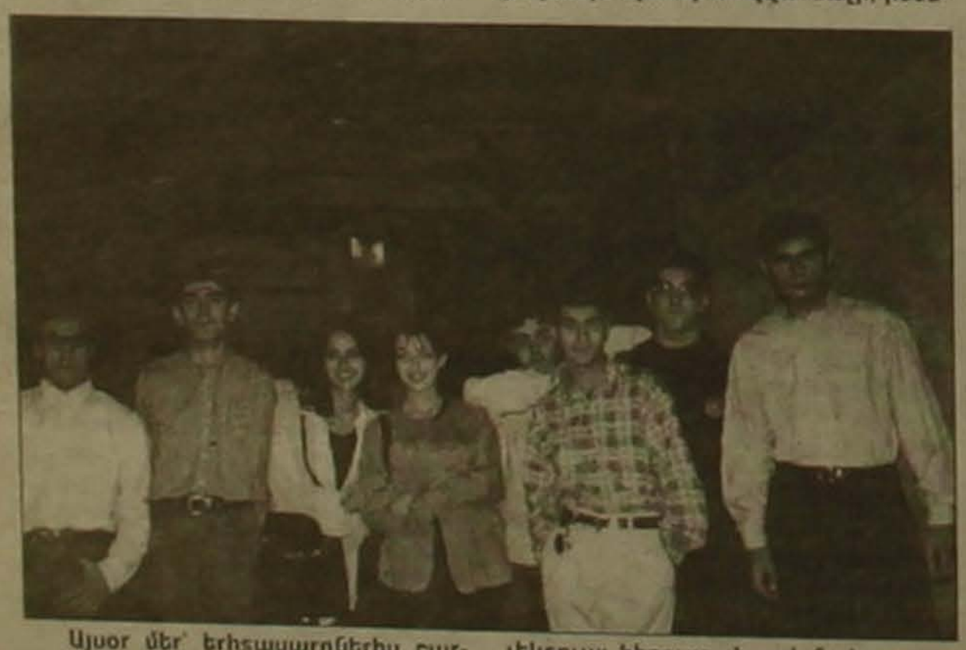

Այսօր մեր՝ երիտասարդներիս շարքում հաճախ ենք հանդիպում շնորհալի, անգամ շատ շնորհալի երիտասարդներ: Բայց նրանց միշտ չէ, որ նկատում են: Պատճառն այսպես կոչված «իմիջի» բացակայությունն է, այլ կերպ ասած՝ չկա այն ասպարեզը, ուր նրանք կարող են հանդես գալ, ասում են «Իմիջ» կենտրոնի հիմնադիրները: Ահա թե ինչ խնդիրների լուծման ակնկալիքներով է ստեղծվել «Իմիջ» կենտրոնը»:

Իսկ ամեն ինչ սկսվեց «Nostalgie» դիսկո-ակումբում տարաբնույթ շոուծրագրերի, մրցույթների եւ այլ միջոցառումների կազմակերպմամբ: Դժվար չէ կռահել, որ այդ միջոցառումները եթե ոչ բարձրակարգ բնույթ էին կրում, իսկ ժյուրին, որպես կանոն, կազմված էր լինում կոնսերվատորիայի պրոֆեսորներից, հայտնի երաժիշտներից, կոմպոզիտորներից եւ այլ մշակութային գործիչներից:

Ի դեպ, «Իմիջն» այսօր զբաղված է բարեգործական միջոցառումների կազմակերպմամբ եւ զվարճալի, ինտելեկտուալ հեռուստախաղի նախապատրաստական աշխատանքներով: Իսկ թե ի՞նչ է այդ խաղը՝ երիտասարդ «իմիջմեյքերների» պատասխանը թերեւս շատ չէր, քանի որ նրանք մտադիր են անակնկալ մատուցել հեռուստադիտողներիս: Միակ բանը՝ կարողացանք պարզել, որ խաղը կոչվելու է «Երեքը նավակում»: Իսկ մեզ մնում է զինվել համբերատարությամբ եւ ենթադրություններ անել:

Շրջանի վերջում «Իմիջ» կենտրոնի անդամները խոստացան, որ իրենց հետագա ծրագրերի ու մտադրությունների մասին մեզ, այսինքն՝ լրագրողներիս, անպայման տեղյակ կպահեն:

Մ. Ս.

«Կլոր սեղան»՝ նվիրված գիտության բնագավառում կանանց դերին

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հայաստանի գիտության բնագավառում կանանց դերին էր նվիրված նոյեմբերի 23-ին գիտությունների ազգային ակադեմիայում կայացած «Կլոր սեղանը»:

Այսօր կանայք, ինչպես որ տղամարդիկ, հեռանում են գիտության ասպարեզից, որը չի ապահովում նրանց նվազագույն աշխատավարձը, իր ելույթում ասաց ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս Լիա Օսիպյանը: Գիտական հաստատություններում որպես կանոն մնում են տարեց գիտնականները եւ նրանք, ում գիտությունը հարկավոր է որպես իմիջ: Չկա սերնդափոխություն, հատկապես հիմնարար գիտությունների մեջ, որոնցում Հայաստանն ավանդաբար ուժեղ էր: Նրա խոսքերով, եթե 8 տարի առաջ հանրապետության գիտության բնագավառում ներգրավված էր 10 հազար կին, ապա այժմ այդ ցուցանիշը նվազել է ավելի քան երկու անգամ:

Այս իրադրությունը շտկել են փորձում շատ կազմակերպություններ, մասնավորապես «Կլոր սեղանը» կազմակերպած քաղաքացիական հատակության զարգացման կենտրոնի գիտնական կանանց խորհուրդը եւ ամերիկյան «Այրեքս» կազմակերպությունը, որը ուսանողների եւ գիտական աշխատողների փոխանակում է իրականացնում ԱՄՆ-ի եւ Հայաստանի միջեւ: Միայն անցյալ տարի այդ կազմակերպությունը Հայաստանից ԱՄՆ ուսումնառության եւ փորձառության է ուղարկել շուրջ 70 մարդ:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի առկա քաղաքական իրավիճակը քննելու եւ Աժ առաջիկա ընտրություններում **ինքնորոշում միավորման** ռազմավարությունն ու մարտավարությունը հստակեցնելու նպատակով, նոյեմբերի 26-ին, ժամը 12-ին Երեւանի դրամատիկական թատրոնի դահլիճում հրավիրված է ԻՄ 18-րդ համագումարի արտահերթ վեհաժողովը:

Մուտքը հրավիրատոմսերով

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակվում է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՀՐԱՅՐ ՁՈՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh համակարգչային բարուածքը «Ազգ» թերթի
Նյութերը չեն գրախօսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՈՐՔԱՑԻԿ

ԳՈՐԾԱՐԱՐ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Իրանցի գործարարները չեն կորցրել ԱՊՀ, մասնավորապես Հայաստանի շուկան վերագրավելու հույսը

«Ջուրը կժի մեջ՝ մենք ծարավ ենք, սիրուհին տան մեջ՝ սիրուհի ենք ման գալիս»

Ի տարբերություն անցյալ տարվա, մարզահամերգային համալիրում անցկացվող իրանական ապրանքների այս տարվա ցուցահանդես-վաճառքն առանձնապես աչքի չի ընկնում մասսայականությամբ: Իրանական մոտ 50 ֆիրմաներին տրամադրված համալիրի լայնարձակ սրահներում շրջում էին մի քանի մարդիկ, որոնք խոստովանեցին, որ եկել են ոչ թե գնումների, այլ հետաքրքրությունից դրդված: Իրանական ֆիրմաների մի քանի ներկայացուցիչների հետ զրույցից (նրանցից շատերը մասնակցել են ՀՀ-ում անցկացված նախորդ չորս ցուցահանդեսներին) ակնհայտ է դառնում, որ իրանցի արդյունաբերողներն ու առևտրականները այնքան էլ գոհ չեն իրենց ապրանքների իրացման ծավալներից եւ մեկընդմիշտ հասկացել են, որ տարեցտարի կորցնում են Հայաստանի շուկան: Դրա համար կան մի քանի պատճառներ. նախ՝ սկզբնական շրջանում իրանական ապրանքների համատարած «հեղեղի» մեջ մեծ տոկոս կազմող անորակ ապրանքները բավականին գցեցին իրանական ապրանքների «իմիջը» («աչքը դուրս գա, անունը դուրս չգա», ասում է հայկական առածը), երկրորդ՝ մեր շուկան ասիճանաբար միտվում է դեպի Առեւմուտք, եւ երրորդ՝ վերջին մեկ-երկու տարում զարգանում են իրանականին փոխարինող տեղական արտադրությունները, մասնավորապես՝ սննդամթերքը, հագուստեղենը եւ պլաստմասան, որոնք որակով ոչ միայն չեն զիջում, այլեւ գերազանցում են իրանականին:

Այս գիտակցությամբ էին թերեւս շաբաթ օրը իրանցի գործարարները իրենց հայ գործընկերների հետ հավաքվել Թեհրանյան կենտրոնի գործարար համաժողովին: Արարողակարգային ելույթներից հատկապես առանձնանում էին Արտահանումների զարգացման կենտրոնի փոխտնօրեն Սոլթանիի եւ ՀՀ ԱԺ Իրան-Հայաստան խորհրդարանական խմբի ղեկավար Գ. Ղարիբջանյանի ելույթները: «Ջուրը կժի մեջ՝ մենք ծարավ ենք, սիրուհին տան մեջ՝ սիրուհի ենք ման գալիս», Գ. Ղարիբջանյանի խոսքը կառուցված էր իրանական այս ասացվածքի գաղափարի վրա: Ըստ որմ Ղարիբջանյանի, չպետք է ուրանալ շրջափակման, ճգնաժամի եւ համատարած դեֆիցիտի տարիներին Իրանից Հայաստան ներմուծումների դերն ու նշանակությունը: Դա Հայաստանի սպառողական կարիքների բարելավման փուլն էր, այսօր, ըստ Գ. Ղարիբջանյանի, արդեն սկսվում է հայ-իրանական հարաբերությունների նոր փուլ՝ տնտեսական ինտեգրացիայի եւ փոխադարձ ներդրումների, եւ պետք է վերանայվի նախկին իշխանություններից մնացած այն մտածելակերպը, թե հայ-իրանական հարաբերությունների զարգացմամբ Հայաստանը կկորցնի Արեւմուտքի բարյացակամությունը, առանց հաշվի առնելու, որ Իրանի հետ «մենք հարեւաններ ենք Աստծո կամքով»:

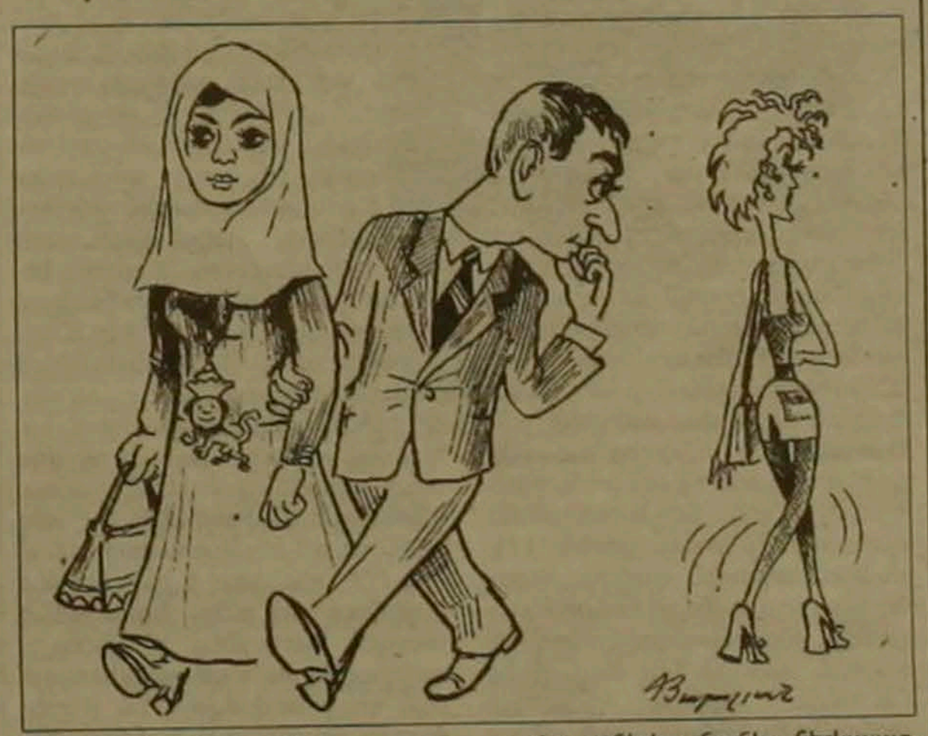

ԻԻՀ Արտահանումների զարգացման կենտրոնի փոխտնօրեն Սոլթանիի խոսքն առավել կոնկրետ էր, այլ կերպ ասած՝ Հայաստան եկած իրանցի գործարարների, արդյունաբերողների եւ առեւտրականների ցանկությունների մտահոգությունների հարազատությունը: Ըստ որմ Սոլթանիի՝ պետք է այսօրվանից դնել առաջիկա 100 տարիների երկու երկրների տնտեսական հարաբերությունների հիմքը: Ներկայումս ԻԻՀ-ի ներդրումները Հայաստանում կատարված արտասահմանյան ներդրումների ողջ ծավալի ընդամենը 2 տոկոսն են կազմում, մինչդեռ կան շատ մեծ հնարավորություններ ներդրումների եւ համատեղ նախագծերի իրագործման, որոնց մեջ, ի դեպ, մեծ դեր է վերապահված իրանահայությանը: Ըստ Սոլթանիի, հայ-իրանական տնտեսական հարաբերությունների զարգացման նոր փուլի համար անհրաժեշտ են, սակայն, մի քանի պարտադիր պայմաններ, մասնավորապես՝ գործունեության դաշտը պետք է դարձվի այնքան հարթ, որ երկու երկրների արդյունաբերողներին ու գործարարներին թվա, թե նույն երկրում են աշխատում, ամենայն թափանցիկությամբ պետք է ներկայացվեն երկու երկրների առեւտրատնտեսական հնարավորությունները, ստեղծվեն փորձագիտական խմբեր եւ հանձնաժողովներ, որոնք ուսումնասիրեն բոլոր հնարավորությունները, հասարակական քննարկման առարկա դառնա երկու երկրների առեւտրատնտեսական հարաբերություններին խոչընդոտող հանգամանքները: Պրն Սոլթանին իրանցի գործարարների անունից ներկայացրեց մի քանի կոնկրետ առաջարկներ՝

-կնքել մաքսային գանձումների նվազման պայմանագիր

-երկուստեք հրաժարվել կրկնակի հարկումից

-բարելավել համատեղ ներդրումների պայմանները

-զարգացնել բանկային համագործակցությունը եւ արագ փոխանցումների ապահովումը

-վերացնել փաստաթղթային ծեւակերպումների բոլոր ավելորդ արարողակարգերն ու ոչ անհրաժեշտ գործողությունները:

«Մենք կարծում ենք, որ Իրանն ունի ԱՊՀ շուկայում ներդրումների համար ամենալավ հնարավորությունները եւ կարծում ենք, որ մոտ ապագայում ներդրումների առումով մեր երկիրն իր դիրքերով առաջին տեղը կգրավի եւ շուկան կխլի մյուս երկրների ձեռքից», ասաց պրն Սոլթանին ամենայն լավատեսությամբ, որն, ի դեպ, նկատվում է իրանական պատվիրակության բոլոր անդամների մեջ:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

«Հայկական ավիաուղիների» եւ SITA-ի կապը վերականգնվեց

Նոյեմբերի 10-ին «Հայկական ավիաուղիներից» SITA կատարվող աբոնենտային վճարի փոխանցումն ուշացնելու հետեւանքով ժամանակավորապես դադարեցվել էր կապը: Հիշեցնենք, որ ՀԱՈՒ-ի ավիատոմսերի 1993 թ-ից ամրագրումն ու վաճառքն իրականացնում է SITA օդային հեռահաղորդակապի միջազգային ընկերությունը «Գաբրիել» կազմակերպության համակարգի միջոցով: SITA-ն ապահովում է աեխարհի ավիացիոն կազմակերպությունների միջեւ հեռահաղորդակցությունը, իսկ «Գաբրիել» ենթահամակարգը ավելի քան 140 ավիաընկերությունների տոմսերի ամրագրումն ու վաճառքը: Ինչպես տեղեկացանք քաղաքացիական ավիացիայի տեղեկատվական կենտրոնից, վճարի փոխանցման ուշացումը չի եղել ՀԱՈՒ-ի մեղքով, եւ հաջորդ իսկ օրը ֆինանսական խնդիրների կարգավորումից հետո կապն անմիջապես վերականգնվել է: Նույն ապրյուրի համաձայն կապի անջատման ընթացքում «Հայկական ավիաուղիները» ֆինանսական կորուստներ չի ունեցել. կապի անջատման ընթացքում տոմսերի վաճառքը շարունակել է այլ «Ամադեուս» եւ «Գալիլեյո» համակարգերով, իսկ ներքին շուկայում վաճառքի գործակալություններն անցել են ամրագրված տեղերի բաշխման եղանակի:

Ի դեպ, կապի անջատումը զուգադիպեց «Հայկական ավիաուղիների» մասնավորեցման վերաբերյալ կառավարության գաղտնի որոշմանը, եւ կարծիք կար, թե միտումնավոր տարվող քաղաքականություն է, որով փորձ է արվում այս ճանապարհով ՀԱՈՒ-ին դուրս մղել SITA-ից: Սակայն ըստ քաղաքական ավիացիայի տեղեկատվության, SITA-ի եւ ՀԱՈՒ-ի միջեւ ծեռ են բերվել նոր պայմանավորվածություններ՝ ներդնելու ծրագրային եւ տեխնիկական նորույթներ:

Ա. Ա.

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Թուրքիայի Հանրապետության նախագահ պարոն Սուլեյման Դեմիրելին

Ձեր նախնիների կողմից 1915 թուականին ողբալազերծուած ցեղասպանութեան հետեւանքով այժմեան Թուրքիայի մասը կազմող պատմական Հայաստանի տարածքները հայաթափ դարձան: Դուք հիմա համառօտեն ժխտում էք այդ մարդի արարքը, մեղքը գցում այն տարիների ծեր արիւնակիցների վրայ, կամ փորձում այլ եւ այլ կերպով պատճառաբանել 20-րդ դարի այդ մեծ ոճրագործութիւնը: Դեռ ողջ են այդ դաժան եղելութիւնների դժբախտ ականատեսները: Ես դրանց թուին եմ պատկանում:

Այնուհետեւ եղեռնը շարունակուեց, այս անգամ արդէն Ձեր սերնդակիցների կողմից: Դրանց զոհ գնացին Թուրքիայի տարածքում անտերունչ մնացած հայոց քրիստոնէական հաւատի խորհրդանիշերը՝ բազմահազար վանքերն ու եկեղեցիները, սրբատեղերը, խաչքարերը: Դրանց մի քանիսը (Տեկորի տաճարը, Խծկոնքի վանքային համալիրը, Մշոյ Սբ. Կարապետի եւ Առաքելոց վանքերը, Նարեկավանքը եւ այլն) պայթեցուել ու հողին են հաւասարեցուել կամ այլ միջոցներով աւերումների են ենթարկուել. օրինակ՝ Անիի Սմբատեան պարիսպների, Հոռոմսի վանքի, Վարագավանքի, Բաղէշի Աստուածամօր եւ շատ ուրիշ յուշարձանների սրբատաշ քարերը տեղահանուել ու օգտագործուել են այլ նպատակների համար: Դրանց մի քանիսին, ցաւօք, անձամբ ականատես եմ եղել: Աւելին, ըստ վերջին տեղեկութիւնների՝ մզկիթի է վերածուել Կարս քաղաքի Առաքելոց մայր տաճարը եւ որպէս հիւրանոց է օգտագործւում Կիպրոսի թրքական մասում գտնվող հայկական Մակարավանքը: Դրա՞նք էլ մեղադրւում են դաւաճանութեան մէջ, թէ՞ դա հետապնդում է մէկ ծրագրային նպատակ՝ իսպառ ոչնչացնել հայերի երբեմնի գոյութեան հետքերը: Բայց պատմութիւնը ջնջել հնարաւոր չէ: Տասնամեակների ընթացքում Թուրքիայում գործադրուած այդ վանդալութիւնները փաստագրուած են բազմաթիւ ձեւերով ու հրատարակումներով, դրանք յայտնի են քաղաքակիրթ ողջ աշխարհին:

Պարոն նախագահ,

Թուրքիայում աւերուած բազմաթիւ վանքերն ու եկեղեցիները, բացի հայոց հաւատի խորհրդանիշներ լինելուց, հայկական արուեստի ու ճարտարապետութեան մեծարժէք ստեղծագործութիւններ էին, մեր հանճարեղ նախնիների թողած յիշատակները: Դրանցից շատերը քաղաքակիրթ աշխարհի համընդհանուր ճանաչմանն ու բարձր գնահատանքին են արժանացել: Դրանց ոչնչացումը դատապարտւում է միջազգային օրէնքներով: Դուք շարունակում էք անտեսել եւրոպական պառլամենտի 1987 թուականի որոշումը Թուրքիայի տարածքում ապրող ազգային փոքրամասնութիւնների հաւատի յուշարձանների նկատմամբ խնամք ու հոգատարութիւն կազմակերպելու վերաբերեալ:

Ձեր նոնց պարսաւելի օրինակը որդեգրեցին Ձեր արիւնակից մեր հարեւանները: Նախիջեւանն ամբողջովին դատարկուեց հայերից, բազմաթիւ եկեղեցիներ ու վանքեր անտերունչ մնալով, աւերւում են: Հերթը հասել էր Ղարաբաղին...

Ձեռք-ձեռքի տուած Ադրբեջանի հետ, շրջափակել էք ծայրայեղ ծանր պայմաններում յայտնուած, աւերիչ երկրաշարժից մեծապէս տուժած Հայաստանի Հանրապետութիւնը: Չէ՞ք կարծում, որ այդպիսի արարքներն անվայել են մի երկրի համար, որը ջանքեր է գործադրում անդամ դառնալու եվրոպական ընտանիքին. ժամանակը չէ՞, որ գոնէ դոյզն չափով զղջաք անցեալում կատարուածների համար եւ կոնկրետ գործերով դա ապացուցէք:

Հայ ժողովուրդը 2001 թուականին նշելու է քրիստոնեութիւնը պետական կրօն հռչակելու 1700-ամեակը: Այդ կապակցութեամբ Հայաստանում տարւում են նախապատրաստական կարգի տարբեր միջոցառումներ, նաեւ՝ վանքերի եւ եկեղեցիների վերանորոգման աշխատանքներ: Կուզենայինք, որ թեկուզ ուշացած, նոյնպիսի ջանքեր գործադրուեն Թուրքիայի տարածքում գտնուող յուշարձանների, առաջին հերթին Աղթամարի տաճարի եւ միջնադարեան Հայաստանի երբեմնի մայրաքաղաք Անիի յուշարձանների նկատմամբ: Վերջիններս մեծապէս տուժել են 1988 թ. երկրաշարժից, առանձնապէս Մայր տաճարը, որի կառուցման հազարամեակը լրանում է նոյն 2001 թուականին:

Պարոն նախագահ,

Դիմելով Ձեզ այդ մասին, կուզենայինք, որ թուրքական կառավարութիւնը միջոցներ տրամադրի վերոյիշեալ յուշարձաններում վերականգնման նորոգման աշխատանքներ ձեռնարկելու համար, պայմանով, որ նախագծումն ու իրականացումը կատարուի Հայաստանի համապատասխան մասնագէտների ու քարագործ վարպետների ներգրաւմամբ: Դա անհրաժեշտ է, որպէսզի այլեւս ականատես չլինենք այնպիսի անցանկալի արդիւնքի, ինչպիսին տեղի ունեցաւ Անիի Սմբատեան պարիսպների երեսպատումները վերականգնելու կապակցութեամբ: Կուզենք հաւատալ, որ Ձեզ ուղղուած այս դիմումը դրական արձագանք կգտնի:

Քանի որ մեր պետութիւնների միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւններն առայժմ չեն հաստատուած, ուստի կատարելով հայկական յուշարձանների ճակատագրով բազում մտահոգների ցանկութիւնը, Ձեզ եմ դիմում ու ակնկալում Ձեր բարեհաճ կարգադրութիւնը:

ՎԱՐԱԶԴԱՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
Պատմական յուշարձանների պահպանման հայկական ընկերութեան նախագահ
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս

Ուսումնասիրություն թուրքերի ինքության մասին

Շվեդիայի մայրաքաղաք Ստոկհոլմի նշումն է կրում հոկտեմբերի վերջին Բեյրութում լույս տեսած «Թուրք ազգ» գոյութիւն ունի՞ արդեօք» 123 մեծադիր էջանոց գիրքը, որը կազմել է անցյալ տարի մահացած, շվեդաբնակ ծանոթ գործիչ Պետրոս Զարդարյանը: Այս ուսումնասիրության մեջ հեղինակը խոր հետաքննության է ենթարկել իրենք իրենց «թուրք» եւ «Թուրքիա» կոչող հավաքականության ու երկրի ծագումը, ապացուցելով, որ նման ազգ ու երկիր գոյություն չունեն: Իրականում, նրանք «Փոքր Ասիոյ թրախօս մահմեդական բնակչութիւն» եւ «Թուրքիոյ Հանրապետութիւն» ռազմապետություն են: Պատմական լայն փաստարկներով հեղինակը հանգում է նրան, որ «թուրք ազգ» չկա այսօր, այլ՝ «Միություն եւ առաջադիմություն» կուսակցության ժամանակներից ջանք չի խնայվում Փոքր Ասիայի տարածքում բնակվող թրախոս մահմեդական, ոչ-թրախոս մահմեդական, ոչ-թրախոս եւ ոչ-մահմեդական բնակիչներին միաձուլելու համար: Հեղինակի համաձայն, դա առաջին քայլն է համաթուրանականության ճամփուն վրա: Պ. Զարդարյանը մեկ էջ էլ տրամադրել է «այսպէս կոչուած» «Ազրմէյճանցի ազգ» եւ «Ազրմէյճան» երկրի մասին», այդ եզրերը եւս գտնելով շինծու եւ ոչ-գիտական, փոխարեն առաջարկելով «Հարավ-արեւելյան Կովկաս» ու «Հարավ-արեւելյան Կովկասի թրախոս մահմեդական բնակչություն» եզրերը, քանի որ այստեղ եւս ընթանում են բնակիչների բռնաձուլման պետական քաղաքականության գործընթացներ:

Գիրքը հիմնականում բաղկացած է երեք մասերից՝ հեղինակի պատմա-ինքնական ուսումնասիրությունից, հայ եւ օտար աղբյուրների վկայություններից բաժնից ու հեղինակի կազմած, պատմական Հայաստանի տարածքի պատմա-ժողովրդագրական 20 քարտեզներից: «Խուսափելի տարաձայներ» բաժնում, հեղինակը ցուցադրել է ըստ իրեն սխալ գործածվող եզրերն ու արտահայտությունները, ինչպես նաեւ շարադրել դրանց փոխարինելու կոչված իր առաջարկած փոխարինումները:

ԳԵՎՈՐԳ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Բեյրութ-Երեւան

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ազգային

ՇԱՐԺՈՒՄ

Եթե ուզում ենք արեւի տակ կայուն ու մնայուն տեղ ստեղծել

Սկիզբը էջ 1

Այսպիսով, հանրաքեսությունում գործում է ՀՀԿ 57 տարածային կազմակերպություն, որը ներառում է շուրջ 500 սկզբնական կազմակերպություն: Սա ելույթի առաջին մասն էր, իսկ երկրորդը նոր շարժման ծննդյան ավետիսն էր. «Նոր շարժումը կստեղծի մի ուժ, որը ցանկանում է իր վրա պատասխանատվություն վերցնել առագա քաղաքական զարգացումների համար: Անկախ նրանից, թե հանրաքեսության նախագահը կամ մեկ այլ քաղաքական լիդեր կցանկանա մեր աջակցությունը, թե՝ ոչ, մենք պատասխանատու ենք մեր եւ Աստծո առջեւ այդ պատասխանատվությունը վերցնելու եւ շարունակելու»: Անդրանիկ Մարգարյանը փաստարկեց, որ իրենց առջեւ իսկայական ներուժ կա, բայց միաժամանակ եւ սահմանափակվեց՝ շեշտելով, որ «Հանրաքեսականը» մտադիր չէ վերածվելու զանգվածային կուսակցության. «Մենք ունենք շատ որոշակի չափանիշներ, եւ այդ չափանիշներից ելնելով՝ մեր կուսակցությունը չենք դարձնի 10-15 հազար անդամանոց կազմակերպություն: Մենք ցանկանում ենք մեր կուսակցությունը դարձնել իրենց եսեւից մարդկանց տանող առաջնորդների կուսակցություն, որպեսզի լինենք ոչ թե զանգվածային՝ այլ էլիտար, առաջնորդների կուսակցություն»: Ա. Մարգարյանն ուղղակի պատասխանեց նաեւ այն բոլոր տարակուսողներին, թե նրանք սխալվում են՝ նորացված «Հանրաքեսականը» միանգամայն կուսակցություն չէ, որի միակ խնդիրն Ազ ընտրություններին որակյալ մեծամասնություն կազմելն է. «Մենք լուծում ենք առագայի խնդիր: Ազ եւ տեղական ինքնակառավարման ընտրություններում հաղթելը մարտավարական խնդիրներ են: Պատրաստվում ենք ոչ թե մեկ-երկու, այլ 5-10 տարվա նպատակների»: Երկրի ներքին կայունություն, քաղաքական դաշտի հասակեցում, տնտեսական զարգացում եւ Արցախի հարցի բարենպաստ լուծում, աշխարհի կողմից Հայաստանի ճանաչում՝ որպես վստահելի գործընկերոջ: Ահա համարտակ այն նպատակները, որոնք հռչակվեցին:

1998 թ. փետրվարյան իշխանափոխությունը պետք է ավարտվի

«Փորձ է արվում հանրաքեսությունում ստեղծված իրավիճակի ողջ պատասխանատվությունը բարդել «Երկրապահի» վրա: Այո, մենք կրում ենք որոշակի պատասխանատվություն, բայց այնքանով, որքանով մենք կարողացել ենք մասնակից լինել քաղաքական որոշումների կայացմանը, իսկ, ցավոք սրտի, այդպիսի որոշումների կայացմանը՝ մենք այնքան էլ մասնակից չենք», նշեց Ազ փոխխոսնակ, ԵԿՄ փոխնախագահ եւ «Հանրաքեսական» կուսակցության անդամ Ալբերտ Բազեյանը վկայելով, որ «Երկրապահի» դե ֆակտո քաղաքականացումն այսօր արդեն անհրաժեշտ է դե յուրե ամրագրել, քանզի քաղաքական միավորի վերածվելու իրենց գործընթացի ծգծգումն ուղղակի խոչընդոտ է Հայաստանում քաղաքական դաշտի հասակեցմանը, բացի այդ՝ կարող է օբյեկտիվորեն հանգեցնել «Երկրապահի» նկատմամբ հասարակական-քաղաքական անհանդուրժողականության մթնոլորտի ձեւավորման: Նորացված «Հանրաքեսականն» իրեն սահմանազատում է «Հայաստանում սնկի պես աճող եւ անորոշ նպատակներով ստեղծված քաղաքական կազմակերպություններից»: Ալբերտ Բազեյանը «Հանրապետականը» կոչեց երկրապահակենտրոն քաղաքական կազմակերպություն, որը կհամախմբի «Երկրապահի» քաղաքականությամբ զբաղվող անդամներին եւ նրանց տեսակետները քաղաքական ճանապարհով կիրականացնի: Ա. Բազեյանը ձեւակերպեց նաեւ «Երկրապահի» տեսլականը՝ «Հանուն հզոր, ազատ Հայաստան պետության կայացման՝ ժողովրդավարական եւ իրավական»:

Վազգեն Սարգսյանը խորհրդաժողովին խոսացավ համապարփակ ծրագրային ելույթ՝ դեկտեմբերի 25-26-ը կայանալիք համագումարում, առաջարկելով առայժմ քննարկել մարտավարությունը եւ ամենակարեւորը՝ մտավախությունները: Սակայն նրա խոսքն ամբողջական էր՝ արդեն ընտրված հենակետերով եւ վերջնանպատակներով: Վազգեն Սարգսյանը հրապարակավ հաստատեց, որ սկսում է դեռի քաղաքական օլիմպոս տանող իր ճանապարհը՝ հստակ գիտակցված ռազմավարությամբ: Նա պատասխանեց ինչո՞ւ եւ ինչպե՞ս հարցերին՝ ընդգծելով, որ 91 թ.-ից սկսյալ Հայաստանում թափուր էր կենտրոնամետ քաղաքական դաշտը. «Մերժելով կոմունիստների սոցիալիզմը՝ մենք գլխապտաս նետվեցինք հակառակ ծայրահեղության մեջ՝ անափ, ես կասեի՝ կատաղի լիբերալիզմի հորձանուտը: Արդյունքները եւ այն, եւ այս դեպքում բոլորիս հայտնի են: Մինչեւ չլինի մի ուժ, որը կկարողանա ծայրահեղ դրսեւորումների մեջտեղում տեր կանգնել կենտրոնամետ գաղափարախոսությանը, մեր երկրի առաջընթացն էապես արգելակվելու է», ասաց Վազգեն Սարգսյանը: Դեռի քաղաքականություն տանող նրա մեկնակետը տնտեսական քաղաքականության վերահմաստավորումն է: Վ. Սարգսյանը հիմնավորեց ազգային գաղափարախոսության իրենց ըմբռնումը, ըստ այդմ՝ հայաստանյան քաղաքական դաշտում նա փորձում է ձեւավորել ազգային գաղափարաբանության վրա հիմնված տուկայական, լիբերալ տնտեսակարգով գործող պետության կառույց: Նա մատնանշեց Ռուսաստանի օրինակը, որն անափ լիբերալիզմի ճանապարհին օրեցօր կորցնում է իր հզորությունը:

Կարիք չկա նոր հեծանիվ ստեղծելու, եւ Վազգեն Սարգսյանն իր շարժման հենակետ ընտրում է «Հանրապետական» կուսակցությունը, քանզի «Հանրապետականի» գաղափարախոսությունը հարգի եւ ընդունելի է աշխարհին: Այս շարժումը նպատակ ունի համախմբել իր շուրջ բոլոր կենտրոնամետ ուժերին, եւ 2001 թվականին, դրա շնորհիվ, ըստ Վ. Սարգսյանի, Հայաստանում կգործառեն առավելագույնը 4-5 գործուն կուսակցություններ: Շարժումը կամրապնդի Հայաստանում դասական պառլամենտարիզմի ավանդույթները եւ կլիցքաթափի թշնամանքի մթնոլորտը: Վ. Սարգսյանի շարժումը պատրաստ է համագործակցելու բոլոր քաղաքական ուժերի հետ: Կարգախոսն է՝ հաղթանակ: Լուծելով մարտավարական խնդիրներ, Ազ ընտրություններում հաղթանակ, տեղական ինքնակառավարման ընտրություններում հաղթանակ. «Մենք կձեւավորենք մի քաղաքական ուժ, որն ի վիճակի կլինի ուղղորդել ՀՀ տնտեսական զարգացումը եւ պատասխանատվություն կրել դրա համար»: Վ. Սարգսյանը խոստովանեց, որ իր զինակիցները եւ գաղափարակիցներն Ազ-ում աջակցում են կառավարությանը, բայց այդ աջակցությունն իր հիմքում ոչ թե գաղափարական է, այլ արդյունքն է պետական շահի, որի առջեւ սնրադասվում է պահի քաղաքական խնդիրը. «Գաղափարի, քաղաքական գծի շուրջ համաձայնության գալուց հետո շարժումն արդեն պատասխանատվություն կկրի իշխանությունների վարած արտաքին, ներքին, տնտեսական քաղաքականության համար: Սա պիտի լինի նախագահին սատարած քաղաքական ուժերից այն ուժը, որի վրա առավելապես պիտի հենվի հանրապետության նախագահը: Ես այդ բանն ասում եմ նախագահի անունից: Ինքը պատրաստ է, ինքը ձեր մեջ է տեսնում այդ ուժը», եզրափակեց Վազգեն Սարգսյանը՝ չմոռանալով զգուշացնել, որ իր ստեղծվելիք շարժման շուրջ հավաքվելու են տարբեր մարդիկ՝ ճիշտ, ինչպես ճանճերը մեղրի շուրջ, բայց նա իր շարժումը տեսնում է «իրենց շուրթերն անեծքով չպղծած» անհատների եւ մտավորականների համախմբմամբ:

Ազ պատգամավորական «Երկրապահ» խմբի նախագահ Սմբատ Այվազյանն ամփոփեց աղը մնացյալ ելույթների. «Վազգեն Սարգսյան քաղաքական եւ պետական գործիչը, դրսեւորելով իրեն յուրահատուկ լրջախոհություն, իմաստություն եւ ազգասիրություն, համախոհների հետ ստանձնեց քաղաքական ողջ պատասխանատվությունը»:

«Ինձ դուրս էին դրել քաղաքականությունից»

Նշեց նոր շարժման առաջնորդ Վազգեն Սարգսյանը

1998 թ. փետրվարը մեր հասարակության գիտակցության մեջ մեկընդմիշտ ամրակայվեց՝ իբրեւ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի իշխանության ավարտ. սակայն սա լոկ մակերեսին էր. ավելի խոր մակարդակում այս փետրվարը Հայաստանի քաղաքական կյանքում նշանավորվեց մի նոր քաղաքական գործչի՝ ի հայտ գալով: Պաշտպանության նախարար Վազգեն Սարգսյանը, որը մինչ այդ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին քաղաքական վայրիվերումներից առատհովագրողն էր, յուրօրինակ մի փիրկարար հենակետ. 98-ի փետրվարին փաստացի հավաստեց, որ դուրս է գալիս այլոց քաղաքական որոշումներն իրագործողի կարգավիճակից եւ հանձն առնում նոր դերակատարում: Պաշտպանության նախարարի կարգավիճակում այս հայտը բավական հետաքրքիր զարգացումների տեղիք կարող է տալ: Նոյեմբերի 21-ին Վազգեն Սարգսյանը վերջնականապես ամրագրեց քաղաքական եւ պետական գործիչ դառնալու որոշումը՝ հռչակելով այն շարժման ծնունդը, որի առաջնորդն ինքը պատրաստ է դառնալ:

Համաժողովի ծրագրային ելույթից հետո «Ազգն» առաջարկեց Վազգեն Սարգսյանին մի քանի շեշտադրում կատարել:

– Պրն. Սարգսյան, մենք արդեն ականատես եղել ենք մի շարժման, որի հետեւանքները հայտնի են: ՀՀՇ-ն հեռացավ իր հռչակած սկզբնանպատակներից, ինչո՞ւ եք այսօր նախածեռնում մտնել նույն գետը:

– Սա համազգային շարժում չէ, սա քաղաքական շարժում է:

– Դուք Ձեր ելույթում հատուկ ընդգծեցիք տնտեսական քաղաքականության մեջ «անափ եւ կատաղի լիբերալիզմի» վտանգավորությունը՝ նշելով, որ Ձեր շարժումը նպատակ է հետապնդում զերծ պահել պետությունը ծայրահեղական տնտեսական քաղաքականությունից, բայց Դուք կառավարության եւ իշխանության կազմում լուրջ լծակներ եք ունեցել՝ սկսած այդ լիբերալիզմի առաջին քայլերից մինչեւ վերջին դրսեւորումները: Այսօ՞ր եք գիտակցում վերանայման անհրաժեշտությունը:

– Այս նախագահական ընտրություններից հետո գրեթե բոլորի մեջ տարածվեց այն բնական կարծիքը, թե այժմ արդեն պետք է այդ ուղղությամբ տեղաշարժ կատարվի: Ես էլ էի այդպես կարծում: Բայց երկար մտորումներից հետո հասկացա, որ հենց այնպես տնտեսական քաղաքականության գիծ չի փոխվում: Մինչեւ քաղաքական դաշտ չլինի, քաղաքական ուժ չլինի, որը կդառնա կրողն այդ գաղափարների, մեկ-երկու անհատով ոչինչ չի փոխվի: Մինչ այս ես նման գործունեությամբ ակտիվ չէի զբաղվում: Նախ՝ պատերազմ էր, հետո՝ եռապատերազմական շրջան, գումարած, որ ես ինքս ինձ դուրս էի դրել, եւ ինձ էլ դուրս էին դրել այդ խնդիրներից: Չնայած արդեն հասկացել էի, որ իրականում այս բոլոր գործընթացները էապես ազդում են նաեւ պատերազմի ելքի, բանակի վիճակի խնդիրների վրա: Դեռ 96-ին ասել եմ, որ եթե մեր տնտեսությունը չհասնի բանակի տեսակետից (իսկ բանակն առաջ է ընկել տնտեսությունից, դա փաստ է), ապա մենք ծանր վիճակներ կարթնենք: Ցավոք սրտի, ես եւս տնտեսական դաշտում լուրջ ու էական բարեփոխումներ չեմ տեսնում: Դա պատճառ է, որ փորձելու ենք նաեւ շարժումով, կուսակցությամբ ուղղորդել տնտեսական քաղաքականությունը եւ պատասխանատու լինել դրա հետեւանքների համար:

– Վարչապետ Արմեն Դարբինյանն իր վերջին ասուլիսում ասաց, թե ինքը 98 թ. փետրվարից գաղափարական դաշտի մեջ է «Երկրապահի» հետ, բայց Դուք, ինչպես նաեւ «Երկրապահն» ու ՀՀԿ-ն, ասում եք, որ կառավարությանը պաշտպանում են «այնքանով-որքանով»:

– Արմեն Դարբինյանը չի ասել, որ «Երկրապահի» հետ գաղափարական դաշտի մեջ է, իսկ եթե ասել է... դա կնշանակի, որ նրա գաղափարական դաշտում էական տեղաշարժեր են տեղի ունենում:

– Դուք մտավախություն չունե՞ք, որ հիմնավորելով, թե նոր շարժումը Ազ ընտրություններում հաղթելու լուրջ հնարավորություններ ունի, կարող եք կանխորոշել ընտրությունների ելքը:

– Ո՞վ կարող է այսօր միանշանակ ասել, թե Ազ ընտրություններում ինքը կհաղթի, ես ասում եմ, որ հնարավորությունները շատ մեծ են, իսկ եթե իմ կարծիքը կարող է կանխորոշել, ապա կեցցե Վազգեն Սարգսյանը, ես մեղավո՞ր եմ...

Ն. ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

ԱՆՀԵԹԵԹ

Ինչպե՞ս ազատվել ձեռներեցի վկայականից

Ես լրագրող եմ եւ տիրապետում եմ լուսանկարչական գործին: Եվ քանի որ ցածր էր աշխատավարձս, վերցրեցի 1996 թ. իմ հերթական արձակուրդը եւ կանգնեցի Գրիբոյեդովի արձանի մոտ՝ ցանկացողներին լուսանկարելու: Եվ որպեսզի ամեն ինչ օրինական լինի, խորհրդային տարածաշրջանի պետռեգիստրից հանեցի անհատ ձեռներեցի վկայական, ուր ասացին, որ ես պետք է գրանցվեմ նույն տարածքի հարկային տեսչությունում: Գնացի այնտեղ: Ինձ շատ սիրալիր ասացին. «Հայրիկ ջան, գնա դեռ մի ամիս աշխատիր, տես ինչքան է վաստակդ, նոր արի»:

15 օրում արեցի ընդամենը 6 լուսանկար, բնականաբար թողեցի այդ գործը եւ երբ լրացան արձակուրդիս օրերը՝ վերադարձա իմ հիմնական աշխատանքին (վկա՝ աշխատանքային գրքույկը): Այդ լուսանկարները մինչեւ օրս էլ ինձ մոտ են, քանի որ նրանց տերերը այլեւս ինձ այնտեղ չգտան եւ իմ փնտրտուքն էլ անցավ առարկայուն:

Անցավ երեք տարի: Ես 1997 թ. մայիսին, 27 տարի աշխատելուց հետո հրաժեշտ տվեցի իմ հիմնարկին (նորից ցածր աշխատավարձի պատճառով) եւ վերջին մեկ ու կես տարվա ընթացքում կատարել եմ ամենատարբեր աշխատանքներ՝ հիմնականում սեւագործ:

Արդեն մոռացել էի իմ «անհատ ձեռներեց» լինելը, երբ այս տարվա օգոստոսին ինձ այդ մասին հիշեցրեց կենսաթոշակային հիմնադրամի խորհրդային տարածքային բաժանմունքից ստացված ծանուցագիրը, որում ասված էր, որ ես պարտավոր եմ գրանցվել այդ բաժանմունքում: Ես այդ օրերին մեկնել էի Արցախ, այնտեղ պայմաններին ծանոթանալու եւ ընտանիքով վերաբնակվելու համար: Երբ վերադարձա, անմիջապես գնացի թաղապետարան եւ փորձեցի վերադարձնել անհատ ձեռներեցի վկայականը: Պարզվեց, որ դրա համար նախ պետք է լինեմ կենսաթոշակային հիմնադրամում եւ հարկային տեսչությունում: Ես բացատրություն տվեցի հիմնադրամում, սակայն ասացին, որ իրենք տեղեկանք կտան միայն հարկային տեսչությունից հետո: Գնացի հարկային տեսչություն եւ հենց այստեղ էր, որ աչքերս բացվեցին: Պարզվում է, որ ես պրոցեդուրային տեղյակ չլինելով ժամանակին չեմ տեղեկացրել հարկային տեսչությանը իմ չգործունեության մասին եւ դրանով անուղղելի հարված եմ հասցրել հարազատ կառավարությանը, խարխլել եմ այդպիսով մեր պետության հիմքերը, եւ ինձանից ստորագրություն վերցրեցին, որ ես այլեւս այդպիսի բան չեմ անի: Ինչպիսի՞ չարագուշակ նմանություն. 1982 թե՞ 83 թվականին իմ աշխատասենյակ ներխուժեց ԿԳԲ-ի երիտասարդ ննջիչ Հարությունյանը եւ գրասեղանիս դարակներում եղած թղթերը բծախնդրորեն հոտոտեց եւ որոնցից որ վաս հոտ առավ՝ վերցրեց եւ դրանցից մեկում տեսնելով Պ. Հայրիկյանի, Ս. Զատիկյանի, Մ. Գորգիսյանի եւ այլոց անուններն ու հասցեները, ինձ ծերբակալեց եւ տարավ Նալբանդյան փողոցի «սեւ շենքը»: Մեկ ամբողջ օր զանազան հնարանքներով հարցաքննելուց հետո ինձանից ստորագրություն վերցրեց, որ այսուհետեւ չեմ զբաղվի հակասովետական պրոպագանդայով եւ ագիտացիայով: Այնտեղ գոնե ինչ-որ չափով ինձ հասկանալի էր. ես ատում էի կոմունիստներին եւ նրանց իշխանությունը, բայց եւ այնպես ինձ չտուգանեցին: Իսկ ահա իմ երազանքի անկախ Հայաստանի հարկային տեսչության իրավաբանը ինձանից թե՛ ստորագրություն վերցրեց եւ ասաց, որ ինձ տուգանում է 10 հազար դրամ: Երբ ստորագրություն էի տալիս, ինձ թվաց, թե նստած եմ ԿԳԲ-ում եւ ոչ մի բան չի փոխվել, բոլորը նույն է եւ նույնը:

Ես, իհարկե, չեմ կարող վճարել այդ տուգանքը եւ երեւի դատախազությունից կգան տանից բռնագրավում անելու, եւ քանի որ տանը գրքերից բացի ուրիշ արժեքավոր բան չկա, ուրեմն տանելու բան չկա եւ հետեւաբար ինձ կդատապարտեն իբրեւ քրեական հանցագործի: Էհ, թող լինի: Բայց ասացեք խնդրեմ, կալանից դուրս գալուց հետո ես ինչպես ազատվեմ այդ չարաբաստիկ անհատ ձեռներեցի վկայականից:

ՍԱՐԻԲԵԿ ՎԱԿՈՆՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Միջազգային

ԲԵՅՐՈՒԹ

Այսօր Լիբանանի նոր նախագահը կստանձնի իր պարտավորությունները

Այսօր, նոյեմբերի 24-ին, երկրի սահմանադրությամբ ամրագրված իր իրավունքներն ու պարտավորությունները կստանձնի լիբանանյան բանակի հրամանատար, գեներալ Էմիլ Լահուդը: Նա ընտրվել էր հոկտեմբերի 15-ին երկրի 128 պատգամավորից բաղկացած խորհրդարանի նիստում, որին ներկա բոլոր պատգամավորները (թվով 118 հոգի) միաձայն Լահուդին ընտրեցին նախագահ: Ընտրական նիստը բոյկոտեց Դուրզի ղեկավար Ուալիդ Ջումբլատը իր պատգամավորական խմբի մյուս անդամների հետ: Նրանք մերժում էին ոչ թե գեներալ Լահուդին, այլ որեւէ զինվորականի ընտրությունը նախագահության պաշտոնին: Դրուզների դեմ 1983-1985 թթ. լիբանանյան բանակի գործադրած խժդժությունները իրենց տակավին զգացնել են տալիս: Այսուհանդերձ, որոշ ժամանակ անց, Ուալիդ Ջումբլատն ու Դուրզի համայնքի հոգեւոր պետը իրենց զորակցությունը հայտնեցին նորընտիր նախագահին:

Լահուդին ընտրելու համար Լիբանանի խորհրդարանը հաղթահարեց կերպով «միայն մեկ անգամվա համար» եւ «բացառության կարգով» փոփոխեց երկրի սահմանադրության 49-րդ հոդվածը, որն արգելում էր պետության առաջին կարգի պաշտոնյաներին (որոնց շարքում է դասվում նաեւ բանակի հրամանատարը) նախագահության թեկնածու առաջադրվել: Խորհրդարանը երեք տարի առաջ նույնքիսի բացառությամբ փոփոխել էր մեկ այլ հոդված սահմանադրական ժամկետն ավարտած նախագահ Էլիաս Հրաուիի պաշտոնավարությունը երեք տարով երկարաձգելու համար:

Լիբանանում նախագահի պաշտոնավարության ժամկետն է վեց տարի առանց հաջորդական կրկնական ընտրության իրավունքի:

Էմիլ Լահուդը 1943 թ. նոյեմբերի 22-ին ֆրանսիական մանդատից Լիբանանի անկախությունից հետո 11-րդ նախագահն է: Նրա տասը նախորդներից մեկը սպանված է եղել հրաժարական տալու, երկուսը սպանվել են (նրանցից մեկը Բեշիր Ջեմայելը, նույնիսկ չհասցրեց նստել նախագահի աթոռին), իսկ ուրիշ երկուսի՝ Կամիլ Շամունի եւ Սուլեյման Ֆրանջիեի պաշտոնավարության ավարտին երկրում բռնկվել են քաղաքացիական պատերազմներ:

Դիտորդները շատ համանմանություններ են գտնում Էմիլ Լահուդի եւ 1958-1964 թթ. երկրի նախագահ, գեներալ Ֆուադ Շեհաբի միջեւ: Երկուսն էլ նախագահական աթոռ են բարձրացել բանակի հրամանատարությունից՝ քաղաքացիական պատերազմներից հետո: Ֆուադ Շեհաբի իշխանության ժամանակ սկսված Լիբանանի անընդհատ բարգավաճումը լիբանանցուն հույս է ներշնչում, որ երկիրը «շեհաբականության» ազդեցությամբ Էմիլ Լահուդի օրոք որոշակիորեն կթոթափի սոցիալ-տնտեսական ծանր դրությունը:

Ո՞վ է Լիբանանի նոր նախագահը:

Էմիլ Լահուդը ծնվել է Բեյրութում, 12 դեկտեմբեր 1936-ին՝ երկրի քաղաքական ու ռազմական մայրից Անդրե Ամատունին, այսինքն՝ երկրի «առաջին տիկինը» վեց տարով հայ է դիտվել: 1967 թ. իրենց պսակը կնքած Էմիլն ու Անդրեն բախտավորվել են երեք զավակներով՝ Քարին (1992 թ. ամուսնացել է երկրի վերջին տարիների ներքին գործերի նախարար Միշել Մուրրի որդու հետ), Էմիլ եւ Ռալֆ: Էմիլ կրտսերը երկրի լողի չեմպիոններից է: Նոր նախագահը եւս ժամանակին եղել է լողի եւ ջրացատկի չեմպիոն: Երկրի պատմության մեջ միակ մարզիկ նախագահն է, որը բոլոր եղանակներին իր օրը սկսում է արեւածագի հետ՝ սկզբում լողով, ապա վազքով ու քայլելով:

Էմիլ Լահուդը ավարտել է սպաների պատրաստման վարժարանը՝ 1956-ին, ծովային ճարտարագետ սպայի աստիճանով: Ռազմական բարձրագույն կրթությունը ստացել է Մեծ Բրիտանիայում եւ ԱՄՆ-ում: Վարել է մի շարք մարտանավերի հրամանատարի պաշտոնը: 1979-1989 թթ. աշխատել է պաշտպանության նախարարության վարչամեքենայում: 1985 թ. արժանացել է ծովային գեներալի աստիճանի: 1989 թ. նոյեմբերին, ընդամենը երեք շաբաթ նախագահությունը վարած եւ երկրի անկախության տոնի օրը սպանված Ռընե Մուաուադի հրամանագրով, Էմիլ Լահուդը նշանակվել է բանակի հրամանատար: Այս պատասխանատու պաշտոնում նա արձանագրել է բացառիկ հաջողություն՝ համառ ջանքերի շնորհիվ վերամիավորելով ու զորացնելով քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին պառակտված եւ թուլացած բանակը, օժտելով նոր ռազմատեխնիկայով ու ամենակարեւորը՝ հստակ գաղափարախոսությամբ: Այսօր լիբանանյան բանակը վայելում է երկրի բոլոր համայնքների սերն ու աջակցությունը: Լահուդը հստակեցրեց նաեւ երկրի թշնամուն՝ Իսրայելին, եւ, առաջին անգամ նրա ժամանակ է, որ երկրի բանակը մասնակցում է Լիբանանի հարավի գրավյալ տարածքի ազատագրական պայքարին:

Մինչեւ այսօր իր վարած բոլոր պաշտոններում Էմիլ Լահուդը աչքի է ընկել կարգապահությամբ, պարտաճանաչությամբ, ջանասիրությամբ եւ «ձեռքերի մաքրությամբ», մի եզր, որը մտել է լիբանանյան քաղաքական կյանքի բառապաշարում՝ ի հակադրություն նեխած, անբան եւ կաշառակեր պետական վարչամեքենայի: Իր այս հատկանիշները, գումարած ժուժկալ կյանքն ու պարզությունը, Լահուդի նկատմամբ իսկական հարգանք ու սեր (մինչեւ այսօր եղած քննադատից հետո) են ստեղծել լիբանանցի ժողովրդի մեջ:

Մնում է հուսալ, որ Լիբանանի նոր նախագահ, գեներալ Էմիլ Լահուդը պատվով դուրս կգա իր ուսերին դրված ծանր բեռի՝ երկրի հարավի ազատագրման, սոցիալ-տնտեսական ծանր դրության բարելավման եւ հարակից հարցերի տակից ու երկիրը կառաջնորդի դեպի բարգավաճում: Հուսով ենք նաեւ, որ նրա նախագահության ժամանակաշրջանը կդառնա Հայաստան-Լիբանան կապերի էլ ավելի սերտացման շրջան: Լահուդը, դեռեւս նախագահական աթոռին չբազմած, արդեն Լիբանան է հրավիրել Հայաստանի նախագահին: Կհուսանք, որ Ռ. Քոչարյանը մոտակա ամիսներին կընդառաջի այդ հրավերին:

ԳԵՎՈՐԳ ՑԱՇԵՔՅԱՆ

Բաղդադի վարչակարգի հավանական փոփոխությունը եւ հնարավոր հետեւանքները

Պարսից ծոցի 2-րդ պատերազմը ոչ միայն մարմնավորեց ողջ մի ժամանակաշրջանի մայրամուտը, այլեւ միջազգային հարաբերություններում սկզբնավորեց խաղի նոր կանոններ, որոնք առանձնապես ցայտուն կերպով դրսեւորվեցին Բաղդադի վարչակարգի դեմ գործադրվող բազմաբնույթ պատժամիջոցների կիրառմամբ: Եթե փաստորեն սառը պատերազմի տարիներին բացառվելու էր վերոհիշյալ պատերազմի նախաձեռնումն ու իրագործումը, այնպես, ինչպես տեղի ունեցավ, ապա այսօրվա դրությամբ, ականատես ենք լինում Վաշինգտոնի եւ Լոնդոնի անթաքույց պատրաստակամությանը՝ Իրաքի ներքին գործերին միջամտելու գործում, ընդհուպ դրա վարչակազմի տապալումն ու փոփոխությունը: Արեւմտյան հիշյալ մայրաքաղաքների մտադրության մասին է հավաստիացրել Քրդստանի հայրենասիրական միության առաջնորդ Ջալալ Թալբանին օրերս «Ալ-Հայաթ» օրաթերթում զետեղված իր հարցազրույցում: Հյուսիսիրաքյան ղեկավարը շեշտել է, թե Վաշինգտոնը լրջորեն է մտածում Սադդամ Հուսեյնի գահընկեցության հարցին, ավելացնելով, թե այդ ուղղությամբ ԱՄՆ-ի Կոնգրեսն ընդունել է մի որոշում, որն արդեն իսկ արժանացել է նախագահ Քլինթոնի հավանությանը: Ըստ այլ աղբյուրների, սույն որոշման հենց առաջին կետով ԱՄՆ-ը սանձնում է Իրաքի դիկտատուրան ժողովրդավարությամբ փոխարինելու իրականացումը: Հիշենք, որ դեռ վերջերս էր, երբ Թալբանին եւ նրա հակառակորդ Քրդստանի ժողովրդավարական կուսակցության առաջնորդ Մասուդ Բարզանին հրավիրվել էին Վաշինգտոն, ուր ԱՄՆ-ի օրհնությամբ ստորագրվեց հերթական հաշտության համաձայնագիրը, սանձնելով նոր պարտավորություններ եւ հանձնարարականներ, որոնք, մեղմ ասած, առաջացրել էին թուրքական իշխանությունների հերթական մտահոգությունները՝ Իրաքի հյուսիսում քրդական պետություն ստեղծելու առումով: Սակայն Վաշինգտոնը շատրեց փարատել իր դաշնակցի մտավախությունները, հավաստիացնելով, որ իրենց գործարքը միտված է Սադդամի տապալմանը եւ Իրաքում «ժողովրդավարության» ու «մարդու իրավունքների» հաստատմանը:

Բայց չէ՞ որ 1991 թ. Քուվեյթը ազատագրելուց հետո, ԱՄՆ-ի գլխավորած արեւմտյան դաշինքի բանակները, Իրաքի ընդդիմության աջակցությամբ, ի զորու էին Բաղդադի ճամփան բռնել եւ գահընկեց անել Սադդամին, թե՞ ավելի շահեկան էր վերջինիս օգտագործել իբրեւ զսպանակված «խրտվիլակի» հարավային դրացիներին խրտնեցնելու համար, միեւնույն ժամանակ հոգ չէր, թե 8 տարվա ընթացքում, սովից ու թերսնումից քառորդ միլիոն իրաքցի երեխա է մահանալու: Ի դեպ, ՄԱԿ-ի եւ Բաղդադի բանակցությունների արդյունքում ընդունված 986 որոշումը, որը հայտնի դարձավ «նավթ սննդի դիմաց» ծեւակերպումով, ոչ այլ ինչ էր, քան Արեւմուտքի «մարդասիրական» համբավի բարելավումը, ինչպես նաեւ համաշխարհային շուկայում նավթի գների նվազեցումը:

Այնուամենայնիվ, ի՞նչը մղեց հատկապես Վաշինգտոնին եւ Լոնդոնին, որ որակական փոփոխություն մտցնեն իրենց իրաքյան քաղաքականության մեջ: Այսինքն՝ դադարեցնել Բաղդադի հանդեպ տարվող «մուկ ու կատվի» խաղը եւ որդեգրել երկրի ներքին գործերին բացահայտորեն միջամտելու քայլը: Ենթադրենք, որ ԱՄՆ-ին եւ Մեծ Բրիտանիային հաջողվեց ժամանակավորապես համախմբել իրաքյան խայտաբղետ եւ ցիրուցան եղած ընդդիմությունը եւ մի կերպ էլ Թուրքիայի կամ Հորդանանի միջոցով ռազմական եւ լոջիստիկ օգնություն ցուցաբերել դրան: Իսկ հետո՞: Պարզ է, քաղաքացիական պատերազմ: Իսկ դա ինչպիսի՞ սցենարով է ընթանալու՝ բալկանյա՞ն, աֆղանակա՞ն, լիբանանյա՞ն, թե՞ զուգորդվելու է ամերիկա-անգլիական զորքերի ուղղակի մասնակցությամբ: Դժվար է ասել, քանզի եթե արեւմտյան հիշյալ տերությունների իսկական նպատակը Սադդամի արագ տապալումն է, ապա վերջին տարբերակը ամենահավանականն է: Իսկ եթե մտադիր են իսպառ քայքայել երկիրը եւ ապակայունացնել ամբողջ տարածաշրջանը, կիրառվելու է առաջին 3 տարբերակներից մեկը:

Հավանաբար ավելի դյուրին է պատկերացնել Իրաքի աշխարհաքաղաքական դիրքը, նկատի առնելով մի կողմից՝ երկրի էթնո-կրոնական կազմն ու կառուցվածքը, մյուս կողմից՝ ընդդիմության հոսանքների քաղաքական եւ գաղափարախոսական հակասությունները եւ նույն ուժերի տարածաշրջանային եւ միջազգային սերտ կապերը: Ուստիեւ դժվար չէ կռահել սահմանակից բոլոր պետությունների գրեթե անխուսափելի միջամտությունը այս կամ ան ձեւով՝ քաղաքացիական պատերազմ հրահրելու պարագայում: Միեւնույն ժամանակ, ԱՄՆ-ի եւ Անգլիայի համար նույնքան անխուսափելի է տարածաշրջանային ուժերի շահերի շրջանցումը եւ հնարավոր իրադարձությունների վրա ունենալիք իրենց ներգործության չափերի նվազեցումն ու անտեսումը:

Վաշինգտոնի եւ Լոնդոնի հայտնի պատճառաբանությունները, թե իրենց նպատակը Իրաքի զանգվածային բնաջնջման զենքերի ոչնչացումն է, համոզիչ չեն, քանի որ նրանք ավելի լավատեղյակ են, որ տարածաշրջանային, այդ թվում նաեւ իրենց դաշնակիցներից որոշ պետություններ նույնպես ունեն համանման կարողություններ: Նույնքան անհեթեթ են «ժողովրդավարություն» եւ «մարդու իրավունքներ» հաստատելու պատրվակները այն դեպքում, երբ Արեւմուտքը եւ հատկապես ԱՄՆ-ը լռելյայն անտեսում են միեւնույն արժեքների բացակայությունն իրենց դաշնակից մի շարք երկրներում:

Կարելի է շատ ենթադրություններ անել իրաքյան թնջուկի լուծման վերաբերյալ ԱՄՆ-ի եւ Անգլիայի որդեգրած նոր մարտավարության եւ դրա ռազմավարական հետեւանքների մասին: Բայց բավական է նայել Միջին Արեւելքի քարտեզին եւ գտնել Թուրքիա-Իրաք-Հորդանան-Իսրայել աղեղը եւ հստակ կդառնա, թե ում դեմ են ուղղվելու դրա նետերը:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄՈՎՍԵՍՅԱՆ
Արաբագետ, մեկնաբան

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Կարոտա՞խս կիամարեմ, համարեմ...

Հրաչյա Հովհաննիսյանի մահվան տարելիցի առթիվ

Արդեն մեկ տարի է, որ Հրաչյա Հովհաննիսյանը մեզ հետ չէ: Մեզ հետ չէ, բայց անբաժան է մեզանից:

Ես ինչո՞ւ ինձ զսպեմ եւ ամեն անգամվա պես ասելիքս նրա մասին չսկսեմ նույն տեղից՝ մեր առաջին հանդիպումով, առաջին ծանոթությամբ, թե ինչպես գրական առաջին երկչոտ քայլերն անողների մի խումբ, եւ էլ նրանց մեջ, որ արդեն համարձակվել, ելումուտ էինք անում գրողների տուն, գրական մեծերի խոսուզրույցի համն արդեն առած, մի օր կանգնած էինք գրողների միության նախկին անձուկ տան նեղ ու երկարուկ միջանցքում, ափսոյժ զրուցում էինք, մեկ էլ դուռը թափով բացվեց ու ներս մտավ մեզ տարեկից, ինձ անծանոթ մի պատանի՝ կարճ տաբատով, ճերմակ վերնաշապիկով ու կարմիր վզկապով: Մեկն ուրախ ծպնեց՝ «Հրաչյա Հովհաննիսյանը», մեզանում արդեն ոչ անհայտ անուն: Նա արդեն կրում էր փառքի առաջին պսակը, վերջերս կայացած պատանի ստեղծագործողների մրցանակաբաշխության առաջին մրցանակակիրն էր, այս մասին գրել էր «Պիոներ կանչ» թերթը, տպագրել լուսանկարը:

Նրա հայացքը հանդիպելով իրեն ընդառաջ գնացող մեր զվարթ հայացքներին, ինքն էլ զվարթացավ՝ ու դեմքի վրա ծավալվեց հորդաբուխ ճնշալից մի ժպիտ:

Անցան տարիներ, անցան տասնամյակներ: Մենք ծերացանք: Մեզ հետ էլ ծերացավ նա: Չծերացավ, նույնը մնաց միայն նրա ժպիտը, այն ժպիտը, որ մեր առաջին հանդիպմանը տեսել էի նրա դեմքին, եւ այնուհետեւ էլ, ամեն հանդիպելիս, լիաբուռն գորովալից ու ճնշանով, լայնորեն ծավալվում էր նրա, համառորեն խորհրդները վանող դեմքին՝ պահպանելով նրա պատանորեն զվարթ տեսքը:

Գրական առաջատարների թամաստեղության մեջ էր նա, արդեն վաստակած, համաժողովրդական ճանաչման սիրո եւ փառքի արժանացած:

Բնական էր, պիտի գար եւ եկավ գրական նոր սերունդ: Անսովոր, անհասկանալի եւ անընդունելի եղանակներով նրանք սկսեցին ընդվզել գրական ավագանու դեմ՝ «դուք հին եք, հնացած, դուք ձեր ավանդապաշտ գոյությամբ խոչ եք՝ ընկած մեր ճանապարհին, խանգարում եք մեզ, փակում ճանապարհն այն նորի առջեւ, որ բերում ենք մենք... Չվքեք ապարեզից, որպեսզի մենք ազատ ու անկաշկանդ ծավալենք մեր գործունեությունը»: Մոտավորապես այսպես: Եվ այս երիտասարդ ընդվզողների առաջամարտիկներից էր բանաստեղծի որդին: Հայրը մի զարմանալի, մի անսասան հանդուրժողականություն էր հանդես բերում որդու եւ նրա սերնդակիցների վարքագծի նկատմամբ: Չէր բաժանում վրդովվողներիս վրդովմունքը, չէր միանում նրանց խարկոծողներին: Հակառակը, իր լռությամբ պաշտպանում էր նրանց, թեեւ չէր կարող նրանց համախոհը լինել, ինքն իր սերնդակիցների մեջ էր, նրանցից անբաժան իր գրական վաստակով, իր գրական ընթերցումներով: Բայց ասես հոր արյունն էր խոսում նրա մեջ, պահանջում սաստ կանգնել որդուն, հայրական իմաստուն համբերատարությամբ սպասել: Ասես գիտեր, ասես համոզված էր, որ գալու է օրը, եւ որդին՝ արդեն հասուն մի այր, իր տեղը կյանքում եւ գրականության մեջ հաստատած, մորմոքով գրելու է. «Ցավի, ափսոսանքի, տխրության եւ դառնության մի խառն զգացում եմ ապրում: Հաշկարեմ ափսոսանքի ու դառնության: Գնաց իմ ամենամտերիմ, ամենամոտիկ մարդը, հոգեհարազատ ընկերս, ում հետ կես խոսքից էինք իրար հասկանում, ում հետ անցկացրած օրերը, ժամերը փոխադարձ անխառն վայելքի պահեր էին մեզ պարգեւում: Եվ գնալուց հետո միայն զգացի կորստի մեծությունը» (Դավիթ Հովհաննես, «Գարուն», 6.1998 թ.):

Պաշտպանություն չէր, որ Հրաչյա Հովհաննիսյանը տասնամյակներ ի վեր գլխավորում էր գրողների միությունը, ինչը նշանակում էր լինել երկու քարի արանքում՝ մի կողմում բռնատիրական իշխանությունները, մյուս կողմում հզոր մի ուժ ներկայացնող գրողների միությունը, որ կարելի է ասել՝ իշխանություն էր իշխանության մեջ, եւ այդ երկուսի կամը վերջին տարիներին, այսօրվա լեզվով ասած, կամ էր ոչ այնքան ուղղահայաց, որքան հորիզոնական: Իշխանությունները ուզեին-չուզեին հաշվի էին նստում այդ ուժի հետ: Իզուր չէր, որ կենտկոմի առաջին քարտուղար Կարեն Դեմիրճյանը կենտկոմի բարձունքից իջնում, ոտքով գալիս էր գրողների տուն, ասուլիսի նստում գրողների հետ, նրանց մանրամասն տեղեկացնում երկրի տնտեսական վիճակին, երկրի առջեւ ծառացած առաջիկա խնդիրներին ու ծրագրերին, պատասխանում գրողներին հետաքրքրող հարցերին, մեկտեղ քննարկում նրանց բարձրացրած խնդիրները: Եվ մոռանալու բան չի. ինչպե՞ս մոռանալ, որ նման զրույցներից մեկի ժամանակ գրողներից հոգնողներ եղան, առաջարկեցին զրույցն ավարտել, Դեմիրճյանն առարկեց՝ «Ով հոգնել է, թող գնա, ես չեմ գնա մինչեւ վերջին հարց տվողի հարցին չպատասխանեմ, մինչեւ ձեզ հուզող վերջին խնդիրը չքննարկենք»: Երկու կողմի համար էլ օգտակար զրույցներ:

Մի օր գրողների տան մուտքի մոտ հանդիպեցի Պարույր Սեւակին եւ Հրաչյա Հովհաննիսյանին: Երկուսն էլ գրողների միության քարտուղարներ էին, գալիս էին կենտկոմից: Երկուսն էլ խիստ զայրացած էին, ծանր զրույց էին այնտեղ ունեցել, չհասկացա, թե ինչ հարցի շուրջ, բարձրաստիճան մեկի հետ, որի անունը տալով եւ խոսքն ուղղելով այդ մեկին, Պարույրը վրդովված նետեց՝ «Հրաչյա Հովհաննիսյանը փոշտա՝ քիթից թեզ նման հազարը դուրս կթողնի»:

Հիշյալ պաշտոնյայի նման քանիքանիսին քամին բերեց եւ այսօր էլ, հարափոփոխ այս եղանակներին քամին պուճախներից հանում, բաց է բերում է, ինքը՝ քամին էլ տանում: Հիշյալ բարձրաստիճան պաշտոնյան հիմարներից չէր, որ չիմանար իր գինն ու տեղն էլ, բանաստեղծների գինն ու տեղն էլ, որոնց հետ էր իր գործը, պաշտոնի բերումով: Մասնավոր մի զրույցի ժամանակ այդ պաշտոնյան անկեղծանալով ասաց. «Երբ իմանում եմ, որ գրողների միությունում հավաքույթ է լինելու, եւ գալու, մասնակցելու եմ, սարսռում եմ»: Իսկ հիշյալ պաշտոնյան պաշտոնապես ներկա էր լինում գրողների տանը կայացած բոլոր հավաքույթներին, որ եթե մեկն ու մեկը «գաղափարական» սայթաքում թույլ տա, տեղնուտեղն արժանացնի անհրաժեշտ հակահարվածի, այլապես իր վերադասներից հակահարված կստանար ինքը՝ ընդհուպ պաշտոնանկությունը:

Երբ սկսվեց դարաբաղյան շարժումը եւ ի պատասխան դրա Ադրբեջանում ծայր առավ հայերի զանգվածային սպանդ Սումգայիթ, Բաքու եւ այլն, եւ տանջահար բռնագաղթածների հեղեղը խուժեց Երեւան, նրանք չգիտեին հանրապետության կառավարության տեղը, բայց գիտե՞ն, թե՞ հարցնելով եկան գտան, լցվեցին գրողների տուն: Գալիս էին խումբ-խումբ: Գալիս էին ու գալիս: Եվ գրողների միության նախագահը, որ Հրաչյա Հովհաննիսյանն էր, մտքով չէր անցկացնում, որ նրանց ընդունելը, նրանց լսելը, նրանցով զբաղվելն իր գործը չէ ու մասնագույց չէր անում կառավարության շենքը, որի դռները խնդրատուների առջեւ հետ չէին բացվում: Նրա աշխատասենյակի դուռը կրնկի վրա բաց էր: Մինչեւ կեսգիշեր նա ցած չէր դնում հեռախոսը. մեկ Շարդախլու գյուղի բնակչության համար էր միջնորդում գյուղնախարարին, որ դարավոր կաղերով կազմված գյուղի ողջ բնակչությանը մեկտեղ առաստանելու տեղ հատկացնեն, մեկ առողջապահության նախարարին՝ Բաքվից բռնագաղթած բժշկականի ուսանողությանը հնարավորություն տալու մեր բժշկականում ուսումը շարունակելու, նման բազում-բազում աննախատեսելի հարցեր, որ բերում էր բռնագաղթածներից ամեն մեկն իր հետ: Եվ միաժամանակ գրողների միության անունից ստեղծված կացությանը վերաբերող անհամար դիմում-խնդրանքներ էր գրում, ստորագրում, առաքում երկրի ու աշխարհի բարձրագույն աստյաններին:

Դժվար էր պատկերացնել այդ օրերին, այդ աթոռին նստած մեկ ուրիշին, եթե նա չունենար Հրաչյա Հովհաննիսյանի միտքը, սիրտն ու հոգին:

Դժվար է պատկերացնել, թե այդ պայքարներում որքան ավելի ծանր պետք է լիներ հանրապետությունում հոգեկան, բարոյական վիճակը, եթե գրողների միությունն այդ ուժը չներկայացներ, եւ իշխանությունների կողմին նեցուկ չդառնար աղետի մատնված ժողովրդին:

Դժվար չէ պատկերացնել, թե ինչպիսի հոգեկան, բարոյական դեր կարող էր խաղալ գրողների միությունը մեր ժողովրդի կյանքի վերջին տասնամյակում, եթե «նորերը» իշխանության գալու հենց առաջին օրից չջարդեին գրողների միության ողնաշարը՝ վարկաբեկիչ խժդժություններ հրահրելով չերկպառակտեին, չչեզոքացնեին ստեղծագործական միությունները, մտավորականությանը, որպեսզի ընդդիմադիրների նման ազատորեն վրա ընկած խժռեին ժողովրդի ունեցվածքը՝ մատնելով նրան այն բվառությանը, որի մեջ նա այսօր գտնվում է եւ որի ծայրը չի երեւում:

Իսկ թե ինչ անդունդի մեջ է հայտնվել մեր գրական կազմակերպությունը, մեզ հստակ տեսանելի չէր կամ չէինք ուզում տեսած լինել մինչեւ երեկ՝ մինչեւ գրողների եւ հանրապետության նոր նախագահի հանդիպման օրը:

Հանդիպումը պետք է կայանար հետծաշյա ժամին՝ երեքին: Բայց գրողներին ավտոբուսներով հանդիպման վայրը՝ Ծաղկաձոր հասցրին վաղ առավոտյան: Ինչո՞ւ: Գրողներին նախապատրաստելու համար բարձր հանդիպմանը: Գրողներին դաս տալու, ուսուցանելու, ուղղակիորեն ասելու, որ լավ կպահեք ձեզ հանրապետության նախագահի մոտ, այնպես չանեք, որ նախագահը հիասթափվի ձեզանից եւ այլեւս ցանկություն չունենա ձեզ հետ հանդիպելու: Այո, հենց այսպես էլ ասվեց: Եվ կամեցան կանոնակարգել հանդիպումը՝ ովքե՞ր են խոսելու, ի՞նչ հերթականությամբ, ով ի՞նչ է ասելու, քանի՞ րոպեում:

Արդյունքը եղավ ահա թե ինչ:

Հանրապետության նախագահը զարմացավ, որ ելույթ ունեցողների խոսքը այդչափ քաղաքականացված էր: Ելույթ ունեցողները զգուշավորություն հանդես բերելով բավարարվեցին առավոտից երեկո Ազգային ժողովի ամբիոնից եւ թերթերի էջերում հնչող խնդիրների արծարծումով: Նախագահը զարմանք հայտնեց, որ գրականության մասին, գրական խնդիրների մասին խոսք չեղավ, ինչը նախագահին իրավունք կարող էր տալ մտածելու, թե դարդուցավի մեջ թաղված հանրապետությունում կա մի բնագավառ, որ դարդուցավ չունի, հանրապետության նախագահի առջեւ բարձրացնելու հարցեր, խնդրելու, պահանջելու բաներ չունի: Այս էր հաստատում նաեւ գրողների միության նախագահի քար լռությունը ողջ ասուլիսի ընթացքում: Եվ մանավանդ այս էր հաստատում գրողների միության փոխնախագահի ոգեւունչ ճառը հիշյալ ամբիոնից:

Հանրապետության նախագահին նկատելի՞ եղավ, որ իրեն «արջի ծառայություն» մատուցվեց, ինչպես նկատելի եղավ նախագահական ընտրությունների ժամանակ:

Հանրապետության նախագահին նկատելի՞ եղավ, որ իր հետ կայանալիք հանդիպումը «խնամքով» նախապատրաստելիս ոտնահարվել էր գրողների արժանապատվությունը՝ միաժամանակ չխնայելով նաեւ իրեն՝ նախագահին: Ստացվում էր, որ Մոսկվայի դռան համարվող Կարեն Դեմիրճյանը գրողների հետ հանդիպման էր գնում տղամարդավարի, ճակատը բաց, առանց նախապայմանի, իսկ նույն գրողների հետ ազատ, անկախ Հայաստանի Հանրապետության նախագահի կայանալիք հանդիպումից առաջ նախապայման էր դրվել՝ գրողներ, խոստացեք, որ ձեզ լավ կպահեք, այլապես...

Հանրապետության նախագահի նկատմամբ ունեցած տրտնջալությամբ թելադրված նախապայման ներկայացնողները, եթե իրոք նրա նկատմամբ այդքան տրտնջալ էին, պետք է մտածեին նաեւ գրողների վրա նախագահի թողնելիք տպավորության մասին եւ այնպես նախապատրաստեին հանդիպումը, որ բովանդակալից ու արդյունավետ լիներ, չափսոսայինք նախագահի թանկ ու մեր էժան ժամանակը, եւ անհամբեր սպասեինք նրա հետ կայանալիք նորանոր հանդիպումների:

Ի՞նչ ստացավ հանրապետության նախագահն այս հանդիպումից, եւ ի՞նչ մենք՝ գրողներս:

Մեկ տարի է, ինչ ապրում ենք առանց մեր քարի, խոհուն, խոհեմ ընկերոջ, առանց Հրաչյա Հովհաննիսյանի, որի հետ մենք՝ իր սերնդակիցներս, ապրեցինք մի ամբողջ կյանք եւ ինչե՞ր չտեսանք, տասնամյակներ ի վեր նա արժանապատվորեն գլխավորում էր գրողների միությունը, իսկ գրողների միությունը եւ գրողները գտնվում էին իրենց բարձրության վրա, իրենց տեղն ու դերն ունեին ժողովրդի կյանքում:

Հայացքս ուղղում եմ նրան՝ «Դու մեր մեջ ամենաներող-համբերողը, ամենալավատեսն ես եղել... Դեմքը չեմ տեսնում, լսում եմ ձայնը՝ մեղմ, հույզով, գորովով լի.

– «Գուցե այս պահին աշխարհում հայոց
Ծնվում է նրա Հիսուսը փրկիչ»:
Եվ ապա.
– «Ես իմ ստով գիտեմ, կգան
Խաղաղ ափեր հուսո,
Կգա մի այլ, բարձր մի դար,
Եվ առավոտ լուսո...»:

(Հր. Հովհաննիսյան «Դաժան դարաշրջան»):

ԱՆԱՏՈՆ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ

Դար երգիծական

«Նոր դար» հրատարակչությունը լույս է ընծայել Գեւորգ Հայրյանի «Ամպը վերից է գալիս...» (մատյան երգիծանքի) գիրքը, որը տպագրվել է «Հայ գրականության բարեկամներ» միության հովանավորությամբ: Գիրքը կազմված է երգիծական ակնարկներից ու մանրապատումներից: Նյութը մեր կյանքն է, հերոսները, որ երբեմն նաեւ հեղինակի գործընկերներն են, հայ հասարակական ու մշակութային հայտնի գործիչներ են: Գրքում զետեղված հեղինակային խոսքում Գ. Հայրյանը բավական համեստորեն է արտահայտվում իր երգիծական շնորհի մասին ու միաժամանակ հույս է հայտնում, որ դեռ նոր են գալու Պարոնյանի, Օտյանի, Լեռ Կամսարի արժանի հետնորդները, քանի որ դարը երգիծական է...

Գ. Հայրյանին, որպես երգիծանքի ծիրք ունեցող ստեղծագործողի, լավագույնս բնորոշում է Համո Սահյանը իր հետեւյալ քառատողով.

Շատերի նման դու սիրել գիտես
Լույս ու զորությունը այս աշխարհի,
Բայց ո՞վ կարող է ձեռ առնել քեզ պես
Քաջնազարությունն այս աշխարհի:

Գ. Հայրյանը պատերազմի վետերան է, երկար տարիներ աշխատել է մամուլում, ղեկավար պաշտոններ զբաղեցրել հանրապետության պետական եւ հասարակական օրգաններում: Նա բազմաթիվ գրականագիտական եւ գեղարվեստական ստեղծագործությունների հեղինակ է: «Ամպը վերից է գալիս...» երգիծական մանրապատումները լրացնում են հեղինակի «Խոհեր եւ փշեր» երգիծաշարը: Գրքի նկարիչն է Գեւորգ Յարալյանը:

Ժ. ԱՐԵՎՇԱՏՅԱՆ

Կիրառակվի «Իրավաբանների միություն» շաբաթաթերթը

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Նոյեմբերի 24-ին լույս կտեսնի Հայաստանի իրավաբանների միության «Իրավաբանների միություն» պաշտոնաթերթի անդրանիկ համարը: Այս մասին ասաց շաբաթաթերթի գլխավոր խմբագիր, «Հայաստանի Հանրապետություն» թերթի աշխատակից Սասուն Մամյանը:

«Իրավաբանների միությունը» կիրառակվի 1000 օրինակ տպաքանակով: Թերթը կանդրադառնա հասարակական կյանքի գրեթե բոլոր ոլորտներում առկա իրավական հիմնահարցերին: Շաբաթաթերթի էջերում երկխոսության հնարավորություն կստեղծվի իրավաբանների համար:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մարզական

ՖՈՒՏԲՈԼ

Հայաստանի հավաքականի համոզիչ հաղթանակը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԷՍՏՈՆԻԱ՝ 2-1 (2-0): Ընկերական հանդիպում: Աբովյան, «Կոտայք» մարզադաշտ, նոյեմբերի 21:

Մրցավար՝ Կարեն Նալբանդյան (Երեւան):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-Հարություն Աբրահամյան, Երվանդ Սուքիասյան (ա), Ֆելիքս Խոջոյան, Արթուր Մկրտչյան, Կարեն Սիմոնյան, Կարեն Բարսեղյան (Կոլյա Եփրանոսյան, 61), Վարդան Մինասյան (Սուրեն Չախալյան, 46), Տիգրան Պետրոսյանց (Հենրիկ Բաշիկյան, 72), Կարեն Մարկոսյան (Արշակ Ամիրյան, 68), Տիգրան Եսայան (Հայկ Հակոբյան, 85), Կարապետ Միքայելյան (Արա Հակոբյան, 68):

ԷՍՏՈՆԻԱ-Թոմաս Տոհֆեր, Էրկո Սավիաուկ (Յանեկ Մեես, 68), Ուրմաս Կիրս, Սերգեյ Խոխլով-Սիմփսոն (ա), Ուրմաս Ռոբա, Վիկտոր Ալոնեն (Ռայո Պիրոյա, 85), Մաքսիմ Սմիռնով (Քրիստեն Վիկմյաե, 33), Անդրես Օպեր, Մարկո Քրիստալ, Մարկ Շվեց (Ինդրեկ Զելինսկի, 25), Մարկո Արբեյտեր (Տեդ Ալաս, 73):

Գոլերը խփեցին Կարեն Բարսեղյանը (8), Կարեն Սիմոնյանը (16), Ինդրեկ Զելինսկին (55): 22-րդ րոպեին Երվանդ Սուքիասյանը չկարողացավ իրացնել 11 մ հարվածը: Զգուշացվեցին Արթուր Մկրտչյանը, Էրկո Սավիաուկը, Մաքսիմ Սմիռնովը, Կարապետ Միքայելյանը:

Էստոնիայի ազգային հավաքականը օրերս հանդիպելով Վրաստանի ընտրանու հետ պարտություն էր կրել 1-3 հաշվով: Բնական է, որ թիմն Աբովյանում ձգտելու էր հաղթանակի: Սակայն Հայաստանի ազգային հավաքականը եւս լի էր վճռականությամբ: Եվ ասենք, որ մեր տղաները հյուրերին գերազանցեցին եւ տակտիկապես, եւ տեխնիկապես:

Ճիշտ է, մարզական առումով խաղի նշանակությունն այնքան էլ մեծ չէր: Հանդիպումն ընկերական էր, եւ մարզիչները հնարավորություն ունեին փորձարկելու նոր խաղացողների: Նշենք, որ նորեկները լիովին արդարացրին հույսերը: Մեր հավաքականի խաղը, մանավանդ առաջին խաղակեսում, հաճելի տպավորություն թողեց: Լայնակի, անսպասելի փոխանցումները, առանց գնդակի տեղաշարժերը խառնաշփոթ էին ստեղծում հյուրերի տուգանային հրապարակի մասույցներում: Գրոհներին մասնակցում էին ոչ միայն հարձակվողները, այլեւ միջին եւ ետին գծի ֆուտբոլիստները: Առաջին 45 րոպեների ընթացքում Հայաստանի հավաքականի առավելությունը բացահայտ էր: Հաշիվը բացվեց 8-րդ րոպեին: Տուգանայինը խաղարկեցին հավաքականի երկու նորեկները՝ Կարեն Մարկոսյանն ու Կարեն Բարսեղյանը: Վերջինս գլխի հարվածով մոտ տարածությունից գրավեց դարպասը՝ 1-0: 16-րդ րոպեին նույն Մարկոսյանը, այս անգամ արդեն աջ եզրից, գնդակը կախեց տուգանային հրապարակ, եւ վրա հասած Կարեն Սիմոնյանը գլխի գեղեցիկ հարվածով կրկնապատկեց հաշիվը: Ոգեւորվելով ծեռքբերածով դաշտի տերերն ուժեղացրին ճնշումը մրցակցի դարպասին: 23-րդ րոպեին Կարապետ Միքայելյանը մեծ արագությամբ, երկար ուղերթով ներխուժեց տուգանային հրապարակ եւ պատրաստվում էր հարվածի, երբ նրան արգելված հնարով վայր գցեց հյուրերի պաշտպանը: 11 մ նշանակետին մոտեցավ Երվանդ Սուքիասյանը, բայց դարպասապահ Թոմաս Տոհվերը կռահեց հարվածի ուղղությունը: Քիչ անց կարող էր արդյունքի հասնել Կարապետ Միքայելյանը, որի 25 մետրից կատարած հուժկու հարվածից հետո գնդակը փորձ շեղությամբ սուրաց-անցավ դարպասածողի կողով: Հյուրերն ընդամենը մեկ անգամ սպառնացին Հարություն Աբրահամյանի պաշտպանած դարպասին, բայց արդյունքի հասնել չկարողացան: Դաշտի կենտրոնական հատվածում սխալվեց Երվանդ Սուքիասյանը, գնդակը հայտնվեց Անդրես Օպերի մոտ, վերջինս մեն-մենակ հայտնվեց Հարություն Աբրահամյանի դեմ: Սակայն այս մենամարտում հաղթեց դարպասապահը:

Երկրորդ խաղակեսի սկզբնամասում, չգիտես ինչու, հայ ֆուտբոլիստները ետ քաշվեցին՝ կամովին զիջելով դաշտի կենտրոնը: Որոշ ժամանակ նախաձեռնությանը տիրեցին էստոնացի մարզիկները: Փոխարինման մտած Ինդրեկ Զելինսկին (նա ամենաակտիվն էր հյուրերի կազմում), 55-րդ րոպեին ազատվեց պաշտպանների հսկողությունից եւ անվրեպ հարվածով կրճատեց հաշվի տարբերությունը՝ 2-1: Կարծես դա սահազանգ եղավ դաշտի տերերին, որոնք համախմբվեցին եւ նոր թափ հաղորդեցին թիմի գործողություններին: 65-րդ րոպեին բազմաթիվ, գեղեցիկ կոմբինացիայից հետո Արթուր Մկրտչյանի հարվածը փորձ-ինչ շեղ սացվեց: Քիչ անց Արա Հակոբյանի հաշվենկատ փոխանցումից հետո նոպատավոր դիրքում հայտնվեց Տիգրան Եսայանը, որի հարվածից հետո պաշտպանը հասցրեց փակել դեպի դարպասը սուրացող գնդակի ճանապարհը: Հյուրերը դիմում էին հազվադեպ հակագրոհների, որոնք, սակայն, իրենցից լուրջ վտանգ չէին ներկայացնում: Վերջին րոպեներին խաղի տեմպը փորձ-ինչ ընկավ, հիմնական իրադարձությունները ծավալվեցին խաղադաշտի կենտրոնական հատվածում: Մինչեւ խաղավարս նոր գոլ չարձանագրվեց: Հայաստանի հավաքականը հաղթեց 2-1 հաշվով, որը, կարծում ենք, խաղի իրական պատկերը չի արտացոլում: Հաշիվը կարող էր խոշոր լինել, եթե գրոհների վճռական փուլում մեր տղաներն առավել հաշվենկատ ու ճկուն գործեին:

- Շատերը մտածում են, թե չհավատալով բոլոր լեգեոնականներին, ես արհամարհում եմ այս հանդիպումը: Նրանք սխալվում են: Ես ինչպե՞ս կարող եմ անտեսել ազգային հավաքականի որեւէ խաղ: Չէ՞ որ կա որեւէ մրցանակ հարց, կա պատվի խնդիր: Պարզապես ձգտեցի փորձարկել նոր խաղացողների: Սա նրանց համար փորձամրցում էր, եւ տղաներն արդարացրին հույսերը: Գոհ եմ ֆուտբոլիստների վերաբերմունքից, անմնացորդ նվիրումից, պայքարից: Երբ պահեստայիններն էլ մտան ասպարեզ, խաղի պատկերը բնավ չփոխվեց: Սա ապացուցում է, որ մեծ ներուժ ունենք: Մի փորձ թերի էր հայ մարզիկների անհատական վարպետությունը, այլապես հնարավոր էր ավելի շատ օգտագործել ստեղծած բացումը գոլային պահերը, զրույցի ժամանակ ասաց Հայաստանի ազգային հավաքականի գլխավոր մարզիչ Սուրեն Բարսեղյանը:

ԱԲՄԵՆ ԴԱՎԹՅԱՆ

Հանդիպման հերոսը Գագիկ Մանուկյանն է

Չմոռանը կայանալիք ԱՊՀ երկրների չեմպիոնների գավաթի խաղարկությանը նախապատրաստվող Արարատի «Ցեմենտը» կիրակի օրը «Հրազդան» մարզադաշտում ուժերը չափեց էստոնիայի չեմպիոն Տալլինի «Ֆլորա» թիմի հետ:

Խաղասկիզբն ընթացավ հավասար պայքարում: 10-րդ րոպեին Հայկ Հարությունյանը վրիպեց, իսկ փիչ անց էստոնացի Օպարի՝ ընթացքից հարվածը բարձր սացվեց: Ասպիճանաբար ուրվագծվեց Հայաստանի չեմպիոն ու գավաթակիր թիմի առավելությունը: Եվ գոլն էլ չուշացավ: 28-րդ րոպեին Հայկ Հարությունյանն անկյունից գնդակն ուղղեց տուգանային հրապարակ, հետեւեց Տիգրան Հովհաննիսյանի գլխի հարվածը, պարպասապահը ետ մղեց այն, բայց վրա հասած Գագիկ Մանուկյանը մոտ տարածությունից գնդակը մխրճեց ցանցի մեջ: 41-րդ րոպեին Հոլանդին հաջողվեց վերականգնել հավասարակշռությունը: Շանցած չորս րոպե, Մանուկյանը կրկին առաջ մղեց իր թիմին: Խորհից սպառնալով Հարությունյանի փոխանցումը՝ նա հնարամտորեն սուր անկյունից հաշիվը դարձրեց 2-1:

Շքավարարվելով ծեռք բերածով՝ «Ցեմենտն» ընդմիջումից հետո շարունակեց ճնշումը մրցակցի դարպասին: Գնդակը գրեթե չէր հեռանում «Ֆլորայի» կիսադաշտից: Հյուրերի պաշտպանները ու դարպասապահը գործում էին մեծ ծանրաբեռնվածությամբ, նրանք դժվարությամբ էին դիմակայում «Ցեմենտի» անընդմեջ գրոհներին: 48-րդ րոպեին Գագիկ Մանուկյանն անվրեպ հարվածով հաշիվը դարձնում է 3-1՝ դառնալով հեթ-տրիկի հեղինակ: 53-րդ րոպեին կարող էր այլի ընկնել Շիրակ Սաքիկյանը, սակայն նա «չնկատեց» դարպասի անպաշտպան անկյունն ու բարձր հարվածեց: Նույնիսկ այն բանից հետո, երբ գլխավոր մրցավար Արարատ Ճաղարյանը կոպիտ խաղի համար դաշտից հեռացրեց Ռոմիկ Խաչատրյանին, ու «Ցեմենտը» մնաց տասը հոգով, խաղի պատկերը չփոխվեց: Նոպատավոր դիրքերից վրիպեցին Տիգրան Հովհաննիսյանը, Շիրակ Սաքիկյանը, Արամ Սարգսյանը: Ինչպես միշտ, հիանալի էր Հարությունյան-Մանուկյան համագործակցությունը: Խաղավերջում գործեց ֆուտբոլային չգրված օրենքը... դու չես խփում՝ ինքն -են խփում: Գնդակը հայտնվեց գրոհող թիմի դարպասում: Դա պատահեց 90-րդ րոպեին: «Ֆլորայի» առաջատար Զելինսկին, օգտվելով պաշտպանների թողտվությունից, գրավեց դարպասը: «Ցեմենտը» հանդիպումը շահեց 3-2 հաշվով: Սա, իհարկե, գոհացուցիչ արդյունք է: Մանավանդ որ էստոնիայի ազգային հավաքականի կորիզը կազմող «Ֆլորա» թիմում հանդես են գալիս մերձբալթյան այդ երկրի ընտրանու ավելի քան տասը ֆուտբոլիստներ:

Ա. Գ.

ՎՈԼԵՅԲՈԼ

Երիտասարդական առաջնություն

Մայրաքաղաքի թիվ 56 դպրոցում անցկացվեց վոլեյբոլի Հայաստանի երիտասարդական առաջնության եզրափակիչ փուլը:

Տղաների մրցադաշտում բացահայտ էր Երեւան-I-ի առավելությունը: Թիմը, որը համալրված էր Արաքսիի համայնքի մարզադպրոցի սաներով, հաղթեց իր բոլոր մրցակիցներին եւ նվաճեց հանրապետության չեմպիոնի կոչումը: Երկրորդ տեղը գրավեց Երեւան-II թիմը (այն կազմված էր Նոր Նորքի համայնքի մարզադպրոցի սաներով): Հաստատ դայքար ընթացավ երրորդ տեղի համար: Վանաձորի հավաքականը, հաղթելով Աբովյանի թիմին, կարողացավ հանրապետական առաջնության մրցանակակիր դառնալ: Նշենք, որ աբովյանցիները, չնայած պարտությանը, բավականին լավ տպավորություն թողեցին:

Աղջիկների մրցաշարում Արթիկի հավաքականը գերազանցեց մյուս թիմերին եւ արժանացավ Հայաստանի չեմպիոնի կոչմանը: Առաջնության երկրորդ եւ երրորդ մրցանակակիր դարձան Մալաթիա-Սեբաստիա համայնքը ներկայացնող Երեւան-I եւ Արաքսիի համայնքը ներկայացնող Երեւան-III թիմերը:

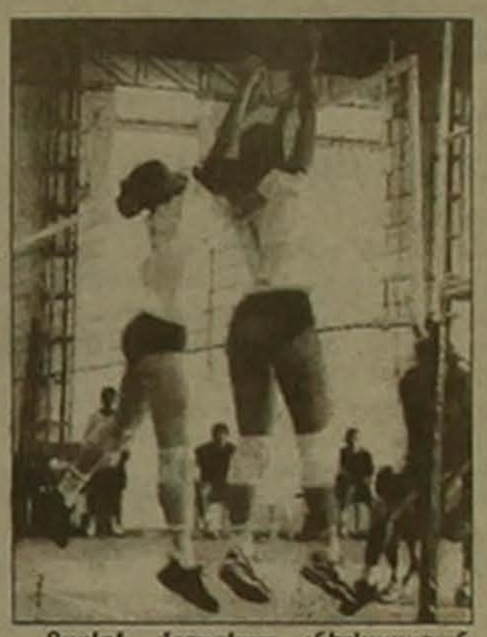

Ցավոք, մրցավայր չներկայացան Գյումրիի տղաների եւ Միսիանի աղջիկների թիմերը: Երկու դեպքում էլ պատճառը նույնն է՝ ֆինանսական միջոցների բացակայությունը: Այնուամենայնիվ, մեծ ցանկության դեպքում, համապատասխան հաղաքաքեստարանները ու մարզքեստարանները հավանաբար կարող էին իրենց թիմերը մրցավայր գործուղել:

ՍՈՒՄԵՐԱՄԱՐՏ

Ֆեդերացիայի մրցանակների համար

Ֆիզկուլտուրայի ինստիտուտի մարզադահլիճում անցկացվեց Հայաստանի սուսերամարտի Ֆեդերացիայի մրցանակների խաղարկությունը: Մրցումները նվիրված էին 10 տարի առաջ տեղի ունեցած Սոիտակի ահավոր երկրաշարժի զոհերի հիշատակին: Սուսերամարտի նորընտիր Ֆեդերացիան (նախագահ՝ Արմեն Գրիգորյան) մարզաձեւի ազատման, զարգացման ուղղությամբ քայլեր է ձեռնարկել, եւ երիտասարդական այս մրցաշարը նման միջոցառումներից առաջինն էր:

Մրցումներում հանդես եկան 84 սուսերամարտիկներ: Հետաքրքիր, լարված պայքարից հետո ահա թե ովքեր դարձան հաղթողներ. ծկաստեր-Արծրուն Թարխանյան (Երեւանի քաղաքապետարանի սուսերամարտի մարզադպրոց), Իրինա Մելիք-Սարգսյան («Հայաստան» մարզական միություն), խոշոր-Վահրամ Թովմասյան, Հասմիկ Նավասարդյան (երկուսն էլ՝ «Հայաստան» ՄՄ), թրաստեր-Արթուր Թորոսյան («Հայաստան» ՄՄ):

Սուսերամարտի հանրապետական ֆեդերացիան հատուկ մրցանակներ էր սահմանել լավագույն թիմի համար: Այն հանձնվեց «Հայաստան» մարզական միության սուսերամարտի մարզադպրոցի թիմին: Ֆեդերացիայի մրցանակը շնորհվեց ծկաստերի մրցումներում առաջին տեղը գրաված Արծրուն Թարխանյանին:

Մրցաշարի հովանավորը՝ Ֆրանսիայի «Դեկտեմբերի 7» քարեգործական ասոցիացիան, հատուկ մրցանակներ հանձնեց բոլոր հաղթողներին եւ մրցանակակիրներին: Նշենք նաեւ, որ մրցումների հաջող կազմակերպմանն ու անցկացմանը մեծապես աջակցեց Ֆիզկուլտուրայի ինստիտուտը (ռեկտոր՝ Վահրամ Առաքելյան):

1999 թվականի մարտ ամսին Հունգարիայում կանցկացվի աշխարհի երիտասարդական առաջնությունը, որին կմասնակցեն նաեւ Հայաստանի ներկայացուցիչները: Մեր սուսերամարտիկների համար Ֆեդերացիայի մրցանակների խաղարկությունն այդ կարեւոր ստուգատեսին նախապատրաստվելու փուլերից մեկն էր:

ՇԱԽՄԱՏ

Արտյակ Գրիգորյանի հաղթանակը

Ավարտվեց Տիգրան Պետրոսյանի անվան Հայաստանի շախմատիստի կենտրոնական տան կանանց այս տարվա առաջնությունը: Մրցաշարին մասնակցեցին Երեւանի, Գյումրիի, Վանաձորի, Հրազդանի, Էջմիածնի, Մեծամորի եւ Կապանի 29 շախմատիստուհիներ: Նրանք շվեյցարական մրցակարգով, ինը տուրով անցկացված մրցաշարում վիճարկեցին հաղթողի կոչումը:

ՀՇԿՏ-ի չեմպիոնուհու կոչումը նվաճեց ՖԻԴԵ-ի վարպետ Արտյակ Գրիգորյանը (Երեւան): Նա 9 հնարավորից վաստակեց 8 միավոր: Կանոնադրության համաձայն, Գրիգորյանը նաեւ իրավունք ստացավ հանդես գալու եկող տարվա Հայաստանի կանանց առաջնությունում: Հաղթողից ընդամենը կես միավորով ետ մնաց երկրորդ մրցանակակիր Լիլիթ Գալոյանը (Երեւան): Երրորդ տեղը գրավեց Նոնա Սահակյանը (Մեծամոր)՝ 7 միավոր:

Այս եռյակից զգալիորեն ետ մնացին հինգ մասնակիցներ, որոնք 5,5-ական միավորով բաժանեցին 4-8-րդ տեղերը: Նրանք, ըստ գործակիցների աղյուսակի, այսպիսի հերթականությամբ տեղեր զբաղեցրին. Անի Ավանեսյան (Կապան), Շուշանիկ Շիտակյան (Վանաձոր), Սիրանույշ Անդրեասյան (Էջմիածին), Անի Դարբինյան, Նարեկ Հայրապետյան (Երեւան):

Առաջնության մասնակիցների մեծ մասը տակավին փորձիկ շախմատիստուհիներ էին եւ ուրախալի է, որ նրանք բավականին հաջող խաղացին:

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է
ՌԱՉՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Տաղան» էկո-ակումբ հասարակական, բարեգործական, բնապահպանական կազմակերպությունը Ռեսուրս-կենտրոնի աշխատակազմի թափուր տեղերի համար հայտարարում է մրցույթ.

■ Խմբագիր-փոխտնօրեն:

Պարտադիր է. հրատարակչական փորձը եւ համակարգչային տեխնիկայի վարժ տիրապետումը:

■ Թարգմանիչ-խմբագիր:

Պարտադիր է. անգլերենի բարձր իմացությունը եւ համակարգչային տեխնիկայի վարժ տիրապետումը

■ Ծրագրավորող-օպերատոր

Առավելություն կտրվի հրատարակչական բնագավառում աշխատանքային փորձ ունեցող անձանց:

Տեղեկությունների համար դիմել «Տաղան» էկո-ակումբի Ավագ խորհուրդ նոյեմբերի 22-26-ը, ժամը 16.00-18.00-ն:

Հեռախոս՝ 56-60-16:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ելցինը դարձյալ հիվանդանոցում

ՄՈՍԿՎԱ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ. ՌԴ նախագահ Բորիս Ելցինը գտնվում է Կենտրոնական կլինիկական հիվանդանոցում: Նախագահի մամլո ծառայության հաղորդմամբ, կիրակի օրը Ելցինի ջերմությունը բարձրացել է մինչեւ 38,9 աստիճան եւ նրան տեղափոխել են հիվանդանոց: Բժիշկները հիվանդությունն ախտորոշել են թոքերի բորբոքում, նախագահին նշանակված է հակաբիոտիկային բուժում:

Այս կապակցությամբ «Մեր տունը Ռուսաստանն է» կուսակցության խորհրդարանային խմբակցության ղեկավար Ալեքսանդր Շոխինը հայտարարել է նախագահական եւ խորհրդարանական վաղաժամկետ ընտրությունների անհրաժեշտության մասին:

Պետդումայի խոսնակ Գենադի Սելեզնյովն, ընդհակառակը, այժմ չի մղում Ելցինին բոլակի ուղարկելու վրա:

Երկրաշարժ Իրանի տարածքում

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայության դիտակայանները նոյեմբերի 23-ին տեղական ժամանակով 15 անց 11 րոպե գրանցել են երկրաշարժ Իրանի տարածքում:

Երկաշարժի ուժգնությունը էպիկենտրոնում, որը գտնվում է Թավրիզ քաղաքից 50 կմ արեւմուտք, կազմել է 6 բալ:

ԱՆԿԱՐԱ

Թուրքիան համաձայնած բոյկոտ է հայտարարում Իտալիային

ԱՆԿԱՐԱ, 23, ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ: Քրդական աշխատավորական կուսակցության ղեկավար Աբդուլա Օջալանին Թուրքիային հանձնելու հարցում Իտալիայի բռնած դիրքը նրա դեմ կերջվի տնտեսական զգալի վնասներով: Նախնական հաշվումներով, դրանք կարող են հասնել մի քանի միլիարդ դոլարի:

Թուրքիայի փոխվարչապետ եւ ազգային պաշտպանության նախարար Իսմեթ Սեզգինը անցած օրը հայտարարել է, որ իտալական ընկերություններին չի թույլատրվի մասնակցելու ռազմական հայտարարություններին: Այդպիսով, հասկանալի է դարձել նաեւ, Իտալիան պետք է մոռանա այն նախագծերի մասին, որոնք նա մտադիր էր իրագործել Թուրքիայի հետ համատեղ: Դրանցից էին նոր սերնդի 145 գրոհային ուղղաթիռների /4,5-5 մլրդ դոլար արժողությամբ/ եւ 5 հազար տանկերի /5 մլրդ դոլար/ արտադրության ծրագրերը:

Ռազմատեխնիկական բնագավառում Իտալիային բոյկոտելու առաջին նշանները երեւացել էին Սեզգինի հայտարարությունից դեռ մի քանի օր առաջ: Այսպես, տեղի ռազմաարդյունաբերական համալիրի առաջատար ընկերություններից մեկի «Մեթենաֆիմիական ինդուստրիայի» ղեկավարությունը անցյալ շաբաթվա վերջին հայտարարել էր, թե լիովին դադարեցնում է հրազենի եւ զինամթերքի գնումները Իտալիայից, որոնց ծավալը տարեկան կազմում է 250-300 մլն դոլար, եւ որ արգելքը կվերացվի միայն այն դեպքում, եթե Օջալանը տեղահանվի: Հենց այդ ժամանակ էլ հայտնի դարձավ, որ Անկարան հրաժարվում է Հռոմի հետ բանակցություններ վարել 600 մլն դոլար արժողությամբ 6 ականազերծիչ նավ, 20 վարժական ուղղաթիռ /70 մլն դոլարի/ ձեռք բերելու շուրջ եւ «սառեցնում է» ավելի վաղ կառավարության ընդունած որոշումը ռազմածովային ուժերի առափնյա պահպանության կարիքների համար 5 ուղղաթիռ գնելու մասին:

«Հյուրիյեթ» լրագրի տվյալներով, «Սայպեն» իտալական ընկերությունը կհանվի Ռուսաստանի «Գազարդի» հետ համատեղ «Երկնագույն հոսք» անդրսեւծովյան մայրուղի կառուցելու կոնսորցիումից: Նրա փոխարեն, ինչպես հաղորդվում է, նավթամուղի կառուցմամբ կզբաղվեն ճապոնական ֆիրմաները:

Երուսաղեմի փոխքաղաքապետը ռուսախոս բնակիչներին արտաքսելու կոչ է անում

ԹԵԼ ԱՎԻՎ, 23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ: Իսրայելի ռուսախոս համայնքում վրդովմունքի փոթորիկ են բարձրացրել Երուսաղեմի փոխքաղաքապետ ռաբունի Խաիմ Միլերի հայտարարությունները: «Իտոն Իերուսալիմ» թերթի հրապարակած հարցազրույցի ընթացքում Միլերը կոչ է արել քաղաքից «արտաքսել բոլոր ռուսներին» եւ ընդհանրապես վերջ տալ ԱՊՀ երկրներից ներգաղթողներ ընդունելուն: Ռաբունին, որը գլխավորում է երկու ծայրահեղ ուղղափառ կուսակցությունների՝ «Ազուդաս Իսրայել» եւ «Դեգել հա-Թորա» կուսակցությունների դաշինքը, հայտարարել է, որ Ռուսաստանից ներգաղթողների մեծամասնությունը «ոչ մի առնչություն չունի հրեության հետ, նրանց խորթ են հրեական ավանդույթները, նրանք խոզի միս են ուտում եւ սպառնում ավերել մեր երկիրը»:

Երուսաղեմի քաղաքապետարանի «ռուսական». խմբակցության ղեկավար Լարիսա Գերշեյնը Միլերի հայտարարությունը բնութագրել է «սադրիչ»: Նա նշել է, որ նման մարդը չպետք է լինի ազգային ու կրոնական այնքան բազմազան կազմ ունեցող քաղաքի ղեկավարներից մեկը, ինչպիսին Երուսաղեմն է, որտեղ «հանգուցային խոսքը պետք է լինի «հանդուրժողությունը»: Գերշեյնն արտահայտվել է հօգուտ այն բանի, որ առաջիկա տարիներին Երուսաղեմում բնակություն հաստատեն եւս առնվազն 100 հազար «ռուս» հրեաներ:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

1999 թվականի համար Արմենպրես պետական-փակ բաժանորդագրություն առաջարկում է.

- Տարաբնույթ նորություններ ժաղովեններ՝ **հանրապետական, միջազգային, տարածաշրջանային** (հայերեն եւ ռուսերեն)
- **Armenpress Bulletin**-նորություններ ժաղովեն անգլերեն
- **Մասնագիտացված տնտեսական ժաղովեն՝** հանրապետական եւ միջազգային (հայերեն, անգլերեն ու ռուսերեն)
- **Հանրապետական մամուլի ամենօրյա տեսություն** (հայերեն եւ անգլերեն)
- **Ֆոտոծառայություններ.** հանրապետական ֆոտոնորություններ, Ոյթեր համաշխարհային գործակալության ֆոտոնորություններ, Արմենպրեսի տարեկան ֆոտոտեղեկատվությամբ լազերային սկավառակներ, այլ ֆոտոծառայություններ
- **Գովազդային ծառայություններ.** արտոնյալ պայմաններով գովազդի զետեղում զանգվածային լրատվամիջոցներում, ներառյալ Ինտերնետը, գովազդային տեղեկագրերի, ծալագրքույկների ստեղծում
- **Համակարգչային զանազան ծառայություններ,** ներառյալ էլեկտրոնային փոստով հաղորդումների ուղարկումն ու ընդունումը
- **Համաժիտանի մամլո սրահ՝** հանդերձված մամլո ասուլիսների, հանդիպումների, շնորհանդեսների եւ այլնի անցկացման համար
- **Լրատվության բնագավառի այլ ծառայություններ՝** պատվիրատուի ցանկությամբ

Գործում է զեղչերի ճկուն համակարգ

Մեր հասցեն է. Երեւան, Իսահակյան 28,
հեռ. 528460, 526702,
ֆաքս (3742) 151738, (8852) 525789
E-mail: contact armenpress.am, apnews armenpress.am

ԲԱՑ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

հայկական մասնաճյուղ (ԲՀԻՕՀՀՄ)

Կենտրոնական եվրոպական համալսարանը ընդունում է դիմումներ 1999-2000 ուսումնական տարվա կրթաթոշակների մրցույթի համար:

Համալսարանն առաջարկում է՝

Մագիստրոսի ծրագրեր հետեւյալ բնագավառներում. տնտեսագիտություն, շրջակա միջավայր եւ քաղաքականություն, սեռային ուսումնասիրություններ եւ մշակույթ, պատմություն, մարդու իրավունքներ, միջազգային հարաբերություններ եւ եվրոպական ուսումնասիրություններ, իրավագիտություն, ուսումնասիրություններ միջնադարի վերաբերյալ, նացիոնալիզմի ուսումնասիրություններ, քաղաքագիտություն, սոցիոլոգիա, հարավ-արեւելյան եվրոպայի ուսումնասիրություն:

Դոկտորական ծրագրեր հետեւյալ բնագավառներում. համեմատական պատմություն, իրավաբանություն, ուսումնասիրություններ միջնադարի վերաբերյալ, քաղաքագիտություն, սոցիոլոգիա:

Մագիստրոսի եւ դոկտորական ծրագրերի դիմումների ընդունման վերջին ժամկետը՝ հունվարի 15, 1999 թվական:

Եվրոպական կենտրոնական համալսարանը նաեւ ունի դոկտորական թեզի աջակցության եւ համալսարանների դասախոսական կազմի նախաձեռնությունների ծրագրեր:

Դիմումների եւ լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել.
Անահիտ Ալլախվերդյանին (Երեւան, Այգեձորի 53բ, հեռ. 271713, 272119):

ՀԱՅՆԵՐԱՐՏԲԱՆԿԸ

ԲՈԼՈՐ ԳՈՎԱԶԴԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ, ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԵՎ ԳՈՐԾԱՐԱՐՆԵՐԻՆ

շահավետ պայմաններով առաջարկում է ձեռք բերել «Ար» առեւտրային հեռուստաընկերության գովազդային ժամանակ:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել 564321, 564319, 567172 հեռախոսահամարներով:

Հայներարտբանկ, Նալբանդյան փ. 2

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

24 Նոյեմբեր

ԿԻՆՈ

17.00 Հայլուր
17.20 Մուլտֆիլմեր «Եղիր իմ փղիկը», «Ավտոմոբիլային տանջանքներ», «Թզուկները լողասենյակում»
17.55 Հեռուստասերիալ «Դալլաս»
18.50 Հեռուստատեսային հետաքննություն
19.10 Հեռուստալոտո
20.00 Հայլուր
20.30 1 լուր
20.45 Տոնավաճառ տնտեսական տեղեկատու
21.05 Ֆուտբոլ, ֆուտբոլ
21.30 Հեռուստասերիալ «Խուզարկու Նեռ Բրիջես»
22.20 Գ/Ֆ «Յորը աղագայի որսորդ»
24.00 Հայլուր

ՆՈՐՔ

19.00 Լուրեր
19.10 Մուլտֆիլմ
19.30 Մեծ դասամիջոց
19.50 Միասին («Միր»)
20.35 Մտորումներ կրթության օրենքի շուրջ
20.50 Համո Սահյան
21.00 Լուրեր
21.25 Ասպերը հուշում են
21.30 Հեռուստասերիալ «Ծովային ոստիկանություն» (15-րդ մաս)
22.15 Սիրեցեք զմփնեանս
22.20 Կաղում եւ կաղից դուրս
23.00 Լուրեր
23.15 Կինոկատակերգություն. գեղֆիլմ «Բարի գալուստ, կամ կողմնակի անձանց մուտքն արգելվում է»

19.05 Մամուլի սուրհանդակ
19.15 Հրապարակ կամ մոտեցեք խոսափողին
19.30 Սուրհանդակ
19.45 Մուլտծրագիր
20.05 Գ/Ֆ «Յոթ ծերունի եւ մեկ աղջիկ»
20.20 Քաղաք-մշակույթ
21.30 Սուրհանդակ
22.00 Հրապարակ
22.15 Չոջիկ-մեծական
22.35 Գ/Ֆ Ն. Քեյջը «Աղջիկը հովից»
(23.30 Սուրհանդակ)
00.35 Մամուլի սուրհանդակ
00.45 Գիշերային կինոսրահ. Գ/Ֆ «Ռիսկ առանց շփման»
02.00 Սուրհանդակ

ՇՈՒՇ

7.00 Բարի լույս
10.00, 16.00, 19.00, 01.15 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Դաժան հրեշակը»
11.30-15.45 Բիզնես TV
16.15 Սերիալ «Սինդբադի նոր արկածները»
16.50 Երջանիկ դիպված
17.35 Մինչեւ 16 տարեկան եւ ավելի
18.00 «Դաժան հրեշակը»
19.15 Գուշակիր մեղեդին
19.45 Պիկ ժամ
20.05 «Թեմա»
20.45 Սերիալ «Սվերները անհետանում են կեսօրին»
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
22.50 Գ/Ֆ «Աղջիկները»
00.30 Հոկեյ. Եվրալիգա. «Դինամո» (Մոսկվա)-«Ցուգ» (Շվեյցարիա)

ՌՏՊ

8.00, 10.30, 10.50 Բարի լույս, Ռուսաստան
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.35 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
10.55 Սպրանքներ՝ փոստով
11.00 Սերիալ «Օվկիանոս»
11.45 Երաժշտություն, երաժշտություն...
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.00 Լուրեր
12.30 Սերիալ «Պետերբուրգյան գաղտնիքներ»
15.35 Սերիալ «Դինաստիա-2. Քոլբի ընտանիքը»
17.15 «Հեքիաթային եռաշարիկ»
17.30 Սերիալ «Առաջին համբույրներ»
18.30 Ուշարակ
19.00 Համակարգիչ
19.15 Գ/Ֆ «Կլիմ Սամգինի կյանքը»
20.30 Հերթապահ բաժանմունք
20.40 «Մի իրադարձության պատմություն»
21.35 Մանրամասներ
21.45 «Անշլագը» ներկայացնում է
22.20 Կինոյի ժամ. Գ/Ֆ «Երեք բարդի Պլյուշիխայում»
23.50 Սերիալ «Հոգեգործոն»
00.45 Հերթապահ բաժանմունք
01.30 Բարձր նորաձեւության շաբաթ Մոսկվայում

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (589167, 581351) * տեղեկագրքերով * մագնիսական սկավառակներով * INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արաքելոցաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 951 Տպաքանակը՝ 4000 Ստորագրված է տպագրության՝ 23. 11. 1998 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@